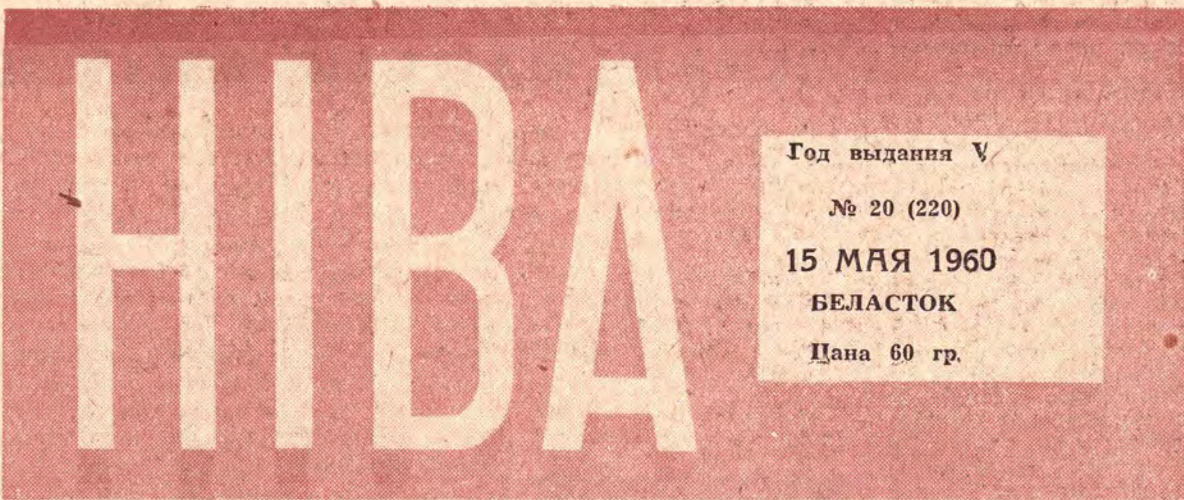

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

НА КРАКАЎСКАЙ ВЫСТАЎЦЫ

23 красавіка гг. у Кракаве ў этнаграфічным музеі адкрылася выстаўка народнага мастацтва беларусаў, літоўцаў, рускіх, славакаў, украінцаў і яўрэяў, пражываючых у Польшчы.

Ініцыятарам арганізацыі выстаўкі з'яўляецца Міністэрства культуры і мастацтва. На адкрыццё выстаўкі прыбылі дырэктар дэпартамента Міністэрства культуры і мастацтва Чэслаў Калужны, намеснік старшыні Прэзідыума гарадской рады нарадовай г. Кракава докт. Ян Гарліцкі, прадстаўнікі паасобных таварыстваў, прадстаўнікі грамадства Кракава. Адкрыў выстаўку докт. Гарліцкі. Ён адзначыў, што гэтая выстаўка з'яўляецца доказам клопатаў аб развіцці і вывучэнні народнага мастацтва нацыянальных меншасцей, пражываючых у Польшчы.

Колернасць і мастацкія якасці беларускай вышыўкі прыцягваюць увагу наведвальнікаў.

Затым з сардэчным словам звярнуўся да прысутных дырэктар этнаграфічнага музея ў Кракаве праф. Тадэуш Сэверын. Расказаў ён аб ходзе арганізацыі выстаўкі, аб сталасці і асаблівасцях народнага мастацтва нацыянальных меншасцей краіны. Праф. Сэверын сардэчна падзякаваў усім тым, хто садзейнічаў арганізацыі выстаўкі і прымаў актыўны ўдзел у яе арганізацыі. Затым прысутныя накіраваліся ў беларускі аддзел, з якога пачаўся агляд выстаўкі.

(Працяг на стар. 5)

Старшыня ГП БГКТ узнагароджаны „Штандарам працы"

У сувязі з 50-ай гадавінай з дня нараджэння і 35-ай гадавінай рэвалюцыйнай дзейнасці старшыні Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства Уладзіміра Станкевіча Рада дзяржавы ўзнагародзіла яго ордэнам «Штандар працы» II класа.

Віншуем Старшыню з высокай дзяржаўнай узнагародай і жадаем далейшай плённай працы на карысць грамадства.

Перадз'ездаўская дыскусія

НЕКАТОРЫЯ ПРАБЛЕМЫ БЕЛАРУСКАГА ШКОЛЬНІЦТВА

Дзеля таго, што існуе шмат праблем адносна беларускага школьніцтва, якія павінны знайсці месца на III-ім З'ездзе БГКТ, лічу неабходным закрануць некаторыя з іх у сённяшнім артыкуле.

Былыя дзеячы з ТБШ здзіўляюцца, чаму цяпер вельмі часта заўважаецца абыякавасць бацькоў-беларусаў да навучання роднай мове сваіх дзяцей і ўспамінаюць пры гэтым умовы навукі на роднай мове за санацыі. Тады бацькі ведалі, што на роднай мове дзеці хутчэй і лягчэй навучацца чытаць і пісаць, замацуюць веды, але за права на гэтае трэба было змагацца з уладамі. Праўда, карысці з навучання беларускай мове не бачаць толькі адзінкі, як сярод бацькоў, так і сярод настаўнікаў.

Але неаднойчы яны бунтуюць суседзяў, блізкіх, і г. д. і ўзнікае праблема быць беларускай мове ў данай школе ці не быць. Так было напрыклад, у Астроўі і Хілімонах у Дуброўскім павеце. І беларуская мова там цяпер не выкладаецца. У такім самым становішчы аказалася выкладанне беларускай мовы ў вёсцы Аўгустова ў Бельскім павеце. Але тут «пастараліся» людзі «інтэлігентныя» з гэтай жа вёскі, каб выкладанне беларускай мовы пакласці на лапаткі...

Усё мае сваю прычыну. Дзе ж тады знайсці прычыну, што бацькі — беларусы згаджаюцца, каб іх дзеткі не вучыліся роднай мове.

Варта тут падыйсці больш аналітычна. У 1952/53 навучальным годзе было 66 пачатковых школ з беларускай мовай выкладання, у 1953/54 — 71 школа, у 1954/55 — 64 школы, у 1955/56 — 5[illegible] школ, у 1956/57 — 56 школ, у 1957/58 — 50 школ..., а ў бягучым навучальным годзе на Беласточчыне існуе 43 пачатковыя школы з беларускай мовай выкладання. А калі возьмем пачатковыя школы, дзе беларуская мова выкладаецца як прадмет, дык лік іх змяняецца наступна: у 1952/53 навучальным годзе існавала 87 такіх школ, у 1953/54 — 90, у 1954/55 — 94, у 1955/56 — 111, у 1956/57 — 118, у 1957/58 — 117..., у бягучым навучальным годзе існуе 130 пачатковых школ з беларускай мовай як прадметам.

Як бачым, лік школ з беларускай мовай выкладання на працягу пададзеных навучальных гадоў паменшаўся. Тым часам лік школ з беларускай мовай як прадметам усё ўзрастаў і з 87-мі ў 1952/53 навучальным годзе павялічыўся да 130 у бягучым навучальным годзе. Але сумесна з павелічэннем ліку гэтых школ не ўзрастаў і не ўзрастае лік вучняў, якія вучацца беларускай мове. Калі ў 87-мі школах такога тыпу ў 1952/53 нав., г. беларускай мове навучалася 5972 вучняў, дык у 130-ці школах у бягучым навучальным годзе беларускай мове вучыцца 6971 вучняў на агульны лік 11006 вучняў у гэтых школах (каля 63 прац.). Адным словам — колькасны працэс фарміравання ліку школ абодвух тыпаў не адказвае тут якаснаму працэсу адносна навучання беларускай мовы. Апраўдання такому працэсу, які павінен хваляваць беларускіх асветных дзеячоў, мне давялося шукаць у настаўнікаў, асветных улад, дзяцей і бацькоў. І аказваецца, што бацькі вучняў не гавораць з перакананнем: «Няхай нашыя дзеці не вучацца роднай мове, бо яна непатрэбная». З такімі выпадкамі я не сустрэўся. А калі і давялося сустрэцца з падобнымі выпадкамі, дык бацькі абасноўвалі свае думкі па-рознаму. Адны гавораць: «Лепш няхай не вучыцца маё дзіця беларускай мове, бо няма кніжак (падручнікаў), а то толькі час марнуе». Іншыя: «І так як далей пойдзе вучыцца, дык усё трэба ведаць па-польску». Яшчэ іншыя: «Ці ж у гэтага настаўніка дзеці будуць вучыцца беларускай мове, калі ён з беларусамі ў вёсцы заўсёды гаворыць па-польску?..» Я не прэтэндую на паасобныя каментарыі адносна такіх і падобных выказванняў бацькоў, але, несумненна, заключаецца ў іх шмат праўды.

(Працяг на стар. 2)

ГАЙНАЎКА

80 год таму назад на Ліповай вуліцы цяперашняй Гайнаўкі жыло 7 гаспадароў і мелі яны 126 дзесяцін. То быў проста невялікі пасёлак Гайнаўка, ад слова гай — лес, бо яна была ўрэзана ў Белавежскую пушчу. 270 год таму назад уцёк з Радома малады парабак, які быў асуджаны панам на кару смерці і пасяліўся ў пушчы. Потым ён ажаніўся з беларускай дзяўчынай і большасць арэхаўскіх патомкаў таго парабка лічаць сябе беларусамі. Пасля разгрому польскіх паўстанцаў пры Каралёвым Мосце ўцёк да пушчы паўстанец Кузміч і там пасяліўся. На ўскраіне пушчы знайшоў сабе прытулак Габес. Ён не жадаў мяняць сваю веру і таму пасёлак той атрымаў назву «Мазуры». І так, 80 год таму назад апрача пасёлка Гайнаўкі на месцы сучаснай Гайнаўкі было 2 гаспадары на Мазурах — 30 дзесяцін зямлі, 2 гаспадары на Буйноўскіх — 25 дзесяцін, 1 гаспадар каля станцыі — 18 дзесяцін, на Юдзянцы 2 гаспадары — 35 дзесяцін, Пыраёва — 2 гаспадары — 40 дзесяцін і на Пашках 3 гаспадары. Усе гэтыя пасёлкі прадстаўлялі грамадства Гайнаўшчыны, аб якой успамінаецца ў трылогіі Сенкевіча. Цяпер тыя пасёлкі з'яўляюцца часткамі Гайнаўкі, як Пашкі, Мазуры, Буйноўскае, Юдзянка і яшчэ далучыліся новыя — Пляцоўка, Губерня, Падлессе, Жаб'я Горка і Межторы. Да Гайнаўкі даходзіла чыгунка з Бельска, якою прыязджалі рускія цары на паляванне ў Белавежскую пушчу на зуброў, ласёў, аленяў і іншых звяроў. Для забаў на паляваннях цара і яго світы ў Гайнаўцы быў царскі палац — павільён. Потым была праведзена чыгунка з Гайнаўкі да Белавежы, дзе быў пабудаваны лепшы царскі палац, павільён у Гайнаўцы быў разабраны перад 1905 годам. У тыя часы ў Гайнаўцы пасялілася 5 яўрэйскіх сямей і была пабудавана смалакурня. У 1905—1906 годзе праведзена чыгунка Свіслач — Чаромуха. Будову той чыгункі праводзілі інжынеры Бруль і Шульц. Цяпер Бруль жыве ў Маскве, а Шульц у Варшаве. Гайнаўка стала чыгуначным вузлом шляхоў Варшава — Вільня і Беласток — Белавежа. Спачатку ў Гайнаўцы не было школы, і дзеці вымушаны былі хадзіць вучыцца ў Горнае або Дубіны. Першая школа, прыватная, была арганізавана ў 1905 годзе, і настаўнікамі былі жоны інжынераў Бруля і Шульца бясплатна

(Працяг на стар. 4)

НЕКАТОРЫЯ ПРАБЛЕМЫ БЕЛАРУСКАГА ШКОЛЬНІЦТВА

(Працяг са стар. 1)

А што настаўнікі? Настаўнікі, выкладчыкі беларускай мовы, сапраўды ў цяжкай сітуацыі. Як маракі без бусолі плаваюць, так настаўнікі без праграмы і падручнікаў навучаць дзяцей. Але са слязінкай у вачах можна сказаць, што ў сапраўднасці так справа і выглядае. Толькі цяпер апрацоўваецца праграма навучання беларускай мове на ўсе класы пачатковай школы. І паводле тестак з Куратарыума, яна будзе ўжо ў будучым навучальным годзе. Праўда, у лістападзе мінулага года была выдадзена часовая праграмная інструкцыя, але толькі больш вопытныя настаўнікі могуць ёю карыстацца. (Так сцвярджаюць самі настаўнікі).

Дагэтуляшнія падручнікі да навучання беларускай мовы — гэта ў асноўным пераклады польскіх падручнікаў. Іх тэксты не адказваюць пазнавальна - навуковым патрэбам беларускага дзіцяці. Што горшае — многа тэкстаў без сталай педагагічнай вартасці і са старым правапісам. Толькі хрэстаматыя для IV-га класа была перавыдадзена ў 1958 г. з увядзеннем новага правапісу. Але намаганнямі аддзела няпольскіх школ Міністэрства асветы рыхтуюцца ўжо новыя падручнікі да навучання беларускай мовы для ўсіх класаў. Магчыма, што на 1-га верасня будуць выдадзены ўжо чытанкі для V-га і III-га класаў.

Шмат клопатаў мелі настаўнікі з недахопам дапаможнай літаратуры, перш за ўсё для малодшых класаў. Становішча значна папраўілася ў апошнія месяцы. У лютым Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі ў Мінску перадала ў форме падарунка Галоўнаму праўленню БГКТ 3264 экземпляры кніжак са 102-ма загалоўкамі, якія ў камплектах ГП БГКТ перадала 105 школам. У выніку гэтага школьныя бібліятэкі атрымалі вялізную дапамогу, бо каля 60 прац. усяго ліку кніжак — гэта дзіцячая літаратура, за што настаўнікі вельмі ўдзячны Беларускаму тав. дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі ў Мінску.

І вось усе гэтыя недахопы, склаліся, між іншым, у сетцы школ з беларускай мовай навучання і з беларускай мовай як прадметам (маю тут на думцы перш за ўсё лік вучняў, якія вучацца беларускай мове). А калі дадаць яшчэ сітуацыю адносна выкладання іншых прадметаў на беларускай мове (недахоп падручнікаў, недахоп дапаможнікаў на беларускай мове і г. д.), тады зразумелым будзе, чаму памяншаецца лік школ з беларускай мовай выкладання. Загадчыкі школ заўсёды выбіраюць найменшы пункт супраціўлення адносна настаўнікаў у справах, аб якіх «на двое бабка варожыць».

Але такое становішча здаецца не зусім нармальным. На маю думку, беларускія дзеці да VI-га класа ўключна павінны ўсе прадметы вывучаць на роднай мове. Магчыма, засупярэчаць мне некаторыя настаўнікі. Але многім з нас давялося скончыць пачатковую школу на роднай беларускай мове, і жыццёвая практыка даказала, што на гэтым мы многа скарысталі. На роднай мове лягчэй жа не толькі навучыцца чытаць і пісаць, але і засвойваць веды.

Цяжка пагадзіцца са становішчам некаторых людзей, што сетка пачатковых школ, у якіх навучаецца беларуская мова, наогул задавальняе. Так, але трэба бачыць і тое, што з каля 20 тыс. беларускіх дзяцей у школьным узросце беларускай мове не навучаецца больш 50 прац. А гэта штосьці гаворыць... Нашыя ж улады гарантуюць развіццё нацыянальнага школьніцтва, бо агульна вядома, што не адбіваецца гэта адмоўна на агульнадзяржаўнай справе навучання.

Пажаданым было б, на маю думку, каб у рамах пасяджэнняў Асветнай камісіі пры ГП БГКТ больш дыскутавалася аб справах беларускага школьніцтва, а добрыя і здаровыя прапановы трэба пераказваць асветным уладам. Асветная камісія павінна гуртаваць вакол сябе больш людзей — знаўцаў у справах школьніцтва, у справах педагагічных.

Беларускія настаўніцкія кадры растуць з года ў год: выпускнікі ліцэяў, выпускнікі завочнай Настаўніцкай студыі. Але яны павінны ўтрымліваць больш цесную сувязь з Галоўным праўленнем БГКТ як у справах школьных, так і ў культурна - асветнай дзейнасці ў сваім асяроддзі.

У мінулым годзе дыпломы сканчэння беларускай філалогіі пры ЗНС у Беластоку атрымала 17 асоб. Зараз вучыцца на III курсе 30 настаўнікаў, а на I — 28. На I курс будучага навучальнага года запісалася 32 кандыдаты. Многія з настаўнікаў хацелі б атрымаць поўную вышэйшую адукацыю ў галіне беларускай філалогіі, але, на жаль, пакуль што няма магчымасці. Добра было б, каб будучае Галоўнае праўленне БГКТ разгледзела магчымасці і падумала аб арганізаванні завочнай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце. А мо' была б магчымасць канчаць завочна беларускую філалогію ў Мінску?

Шмат праблем варта было б яшчэ закрануць. І мо' больш падрабязна, але ў адным артыкуле гэта немагчыма. **МІХАСЬ КУРАШ**

ПРАВАКАЦЫЯ, ЯКІХ МАЛА

Храналогія гэтых падзей хоць і не належыць да ліку сенсацыйных, але нягледзячы на гэта заслугоўвае на ўвагу. Раніцай 1 мая пілот амерыканскага самалёта дальняга палёту У-2 Францiс Гарры Поверс атрымаў надта складаную задачу. Падымаючыся з распаложанага ў паўночным Пакістане аэрадрома, ён павінен быў праляцець над тэрыторыяй Савецкага Саюза ў паўночна - заходнім напрамку і закончыць палёт на нарвежскім аэрадроме. Шлях палёту павінен быў такім чынам скласці амаль 5 тыс. кіламетраў, а з гэтага звыш 4 тыс. над тэрыторыяй Савецкага Саюза. Палёт меўся адбыцца па ўсім правілам разведачнай працы. Самалёт У-2 забяспечаны агромнымі фотаапаратамі, магнетафонамі для рэгістрыравання сігналаў радыё - лакатарных станцый і што самае зажнае, можа ляцець на агромнай вышыні 20 тыс. метраў. Пілот Поверс атрымаў, між іншым, 7.5 тыс. савецкіх рублёў, шмат вартасных прадметаў, пісталет з абсталяваннем для глушэння гуку выстрала і.. атрутку, для ўласнага скарыстання, на выпадак калі становішча акажацца безвыхадным.

Узлёт адбыўся згодна з планам. Самалёт не даляцеў аднак да мэты. Зараз жа, пасля парушэння савецкай граніцы ён аказаўся пад наглядам сістэмы радарных установак і калі праляцеў адлегласць 2 тыс. кіламетраў і знаходзіўся над Уралам, непадалёк ад Свярдлоўска быў збіты з дапамогай аўтаматычнай ракеты — «Зямля—Паветра». Амерыканскі план здабыцця шпіёнскіх інфармацый, якія датычаць савецкіх ваенных установак на шляху ўсёй лініі палёту не ўдаўся. Урачысты дзень 1 мая не паменшыў пільнасць савецкіх войск.

Некалькі дзён пасля, амерыканскія ўлады падалі да ведама кароткае паведамленне, у якім гаварылася, што з няведамых дакладней прычын загінуў цывільны самалёт У-2. Аднак 5 мая, у першы дзень пасяджэння Вярхоўнага Савета СССР аб лёсе гэтага самалёта свет даведаўся крыху больш. Менавіта прэм'ер Хрушчоў аб'явіў у сваім рэфераце, апісаныя ўжо на пачатку, падрабязнасці аб палёце гэтага самалёта, востра асуджаючы правакацыйныя намеры амерыканскай разведкі. Факты сталі яўнымі. Інцыдэнту нельга было схаваць. 6 мая дзяржаўны дэпартамент накіраваў савецкаму ўраду ноту, дзе прасіў падрабязнасцей, адносна збітага самалёта.

Адначасова амерыканская прэса, а ўслед за ёй і іншыя заходнія газеты пачалі друкаваць разнародныя казкі аб адбыўшыхся падзеях імкнучыся ўвесці ў зман грамадскую думку. Значыцца самалёт меўся быць цывільным і прызначаны для даследвання атмасферных умоў. Ён меўся ляцець над тэрыторыяй Турцыі і толькі па прычыне зацямнення свядомасці, у якое запаў пілот, ён меўся парушыць савецкую мяжу на невялікім адрэзку. Тады ніхто яшчэ не ведаў, што самалёт быў збіты на Урале.

Прыдумванне новых казак спынілася толькі пасля выступлення Хрушчова ў дзень 7 мая. Апрача месца, дзе быў збіты самалёт, савецкі прэм'ер выявіў шпіёнскі характар яго палёту. На сесіі Вярхоўнага Савета былі паказаны, між іншым, фільмы, са знятымі савецкімі ваеннымі аб'ектамі, было паказана таксама ўсё забеспячэнне пілота.

Амерыканскі ўрад не мог надалей хаваць праўду.

Пасля бурнага пасяджэння дзяржаўны дэпартамент аб'явіў новае камюніке, у якім прызнаецца да высылкі самалёта на тэрыторыю СССР са шпіёнскімі мэтамі. Аднак палёт меўся адбыцца без згоды Вашынгтона. Гэты факт не мяняе аднак правакацыйнага характару гэтага інцыдэнту, а тлумачэнні, што разведачны палёт быў выкліканы патрэбамі абароннасці Злучаных Штатаў асмешваюць амерыканскі ўрад.

Між іншым, гэты інцыдэнт выклікае яшчэ адну не малой важнасці заўвагу: Злучаныя Штаты аказаліся правакатарам, і то на шырэйшую мэту, буквальна на некалькі дзён перад сустрэчай на вышэйшым узроўні. Зразумела, што гэта не акажа станоўчага ўздзеяння на атмасферу гэтай канферэнцыі. Аднак поўная віна за гэта па баку Злучаных Штатаў.

У ЛАЗІНСКІ

III КАНФЕРЭНЦЫЯ ВАРШАЎСКАГА АДДЗЕЛА БГКТ

8 мая г. г. адбылася III справаздачна - выбарчая канферэнцыя Варшаўскага аддзела БГКТ.

Як вынікала з даклада старшыні аддзела, Юры Туронка, Варшаўскі аддзел налічвае 78 членаў, у тым 43 студэнтаў. Здавалася б, што гэткім чынам студэнцкая моладзь павінна надаваць тон у працы аддзела. Дакладчык, а потым удзельнікі дыскусіі гаварылі аднак, што гэтага няма.

Выразным дасягненнем Аддзела з'яўляецца дзейнасць Дыскусійнага клуба, які пачаў сваю працу ў красавіку 1958 г. Дагэтуль на сходзе Клуба 19 разоў абмяркоўваліся шматлікія пытанні літаратурна - грамадскага характару. За час сваёй дзейнасці Клуб наладзіў 17 аўтарскіх вечараў, на якіх выступалі члены Літаратурнага аб'яднання з сваімі творамі. Аднак дакладчык заўважыў, што «трывогу выклікае факт даволі слабога ўдзелу нашай моладзі ў дыскусійных вечарах, а асабліва студэнтаў беларускай філалогіі».

Звярталася таксама на Канферэнцыі ўвагу на слабы ўдзел студэнцкай моладзі ў працы Таварыства ў час летніх канікул.

Аднак асноўнай прычынай недахопаў у працы Варшаўскага аддзела з'яўляецца вельмі малы калектыў актыўных дзеячаў.

Новае праўленне, якое ўзначаліў Юры Туронак павінна ў першую чаргу заняцца пытаннем пашырэння актыву. Мяркуючы па дыскусіі, гэта будзе не лёгкая справа. Ніхто не ўнёс на канферэнцыі канкрэтных планаў адносна далейшай актывізацыі аддзела. Гаварылася многа і з запалам, але агульна. Канкрэтныя заўвагі не адносіліся наогул да дзейнасці Таварыства, а былі асабістай палемікай.

У мастацкай частцы выступіў калектыў песні і танца пры ГП БГКТ і мастацкая самадзейнасць студэнтаў.

В. Р.

Маладосць і кветкі на першамайскай дэманстрацыі.

Я апрытомнеў вечарам і доўга не мог зразумець, дзе знаходжуся. Ляжаў ля абрыва. Пада мною і на мне — нямецкія шынелі.

«Дзе я? Куды трапіў? Няўжо да ворагаў?» Крыху прыўзняўся, павярнуў галаву і ледзь стрымаў крык радасці: амаль ля самай галавы соладка спала Таня.

Я зноў лёг на спіну. Значыць, сярод сваіх! Стала лёгка і добра.

...Прачнуўшыся другі раз, я ўбачыў каля сябе высокага, стройнага хлопца. Ён стаяў да мяне ў паўзварота, ля самага абрыга і глядзеў праз бінокль у неба. Там гудзеў варожы самалёт.

«Напэўна, Лагачоў», — вырашыў я.

— Таварыш Лагачоў? — у першы раз загаварыў я.

Ён хутка павярнуўся.

— Нарэшце вы апрытомнелі, — сказаў ён, — толькі вельмі прашу вас, ляжыце спакойна.

— Чаму?

— Таму што вы яшчэ не выздаравелі па-сапраўднаму.

— А дзе іншыя?

— Крываручанкі і Бярозкіна няма; яны ў разведцы. Таня і Сяргей тут. Я зараз паклічу. — І ён скочыў з абрыва.

Пачуліся галасы. Потым з'явілася Таня і, напэўна, Сяргей Ветраў — радыст. За імі з'явіўся Лагачоў.

— Ну, расказвайце, што са мною здарылася, — папрасіў я.

Лагачоў пачаў расказваць. Аказваецца, яны знайшлі мяне толькі на трэці дзень пасля скачка,

але не ў хатцы, дзе я ўпаў і страціў прытомнасць, а на паляне, побач з рэчавым мяшком.

— Мы ж безупынна трое сутак шукалі вас. Чаго толькі не перадумалі! — сказаў Лагачоў.

— Я знайшоў ваш мяшок у першы ж дзень, вечарам, на паляне, — уставіў Ветраў.

— А потым на паляне дзяжурылі, — сказала Таня. На трэція суткі і вы самі туды завіталі. Выгляд у вас быў, прызнацца, няважны.

— Шлі вы ў гарачцы, нікога з нас не пазнавалі і гаварылі такое, што валасы дыбам у нас падымаліся, — дадаў Лагачоў.

— Колькі ж прайшло часу ад тае ночы? — пацікавіўся я.

— Сем сутак, — адказала Таня.

Даведаўся я і дэталі. Мяне клапатліва дагледалі ўсе па чарзе. Дзяжурылі, накладвалі халодныя кампрэсы на галаву і сэрца, пічкалі сульфідзінам, мерылі кожную гадзіну тэмпературу, намагаліся карміць...

Вечарам пабачыўся з Крываручанкай і Бярозкіным. Сымон расцалаваў мяне. Гутарка ішла нервова. Пачыналі гаварыць аб адным, пераскоквалі на другое. Так заўсёды бывае, калі сябры доўга не бачацца і пагаварыць трэба шмат аб чым.

Выявілася, што калі б Фаме Філімонычу не ўдалося б замацавацца каля Губарта ў якасці «егера», сябры, несумненна згубілі б з віду асінае гняздо. Ніхто не ведаў, апрача Губарта і яго памочніка, куды павінна была перабазіравацца даследчая станцыя. І толькі стары выратаваў становішча. Ён накіраваўся са станцыяй на новае месца, затым адпрасіўся ў водпуск і праз Бярозкіна перадаў Ла-

У ДОМЕ ВЫДАТНАЙ ПІСМЕННІЦЫ

У Гродне, на адной з цэнтральных вуліц, што носіць імя вядомай польскай пісьменніцы Элізы Ажэшкі, стаіць невялікі аднапавярховы драўляны дом. Па знешняму выгляду ён нічым не адрозніваецца ад другіх будынкаў, але прымацаваная да сцяны дома мармуровая дошка прымушае пешахода спыніцца перад гэтым домам. Надпіс на дошцы «Тут з 1870 па май 1910

Дом у Гродне, у якім з 1870 па 1910 г. жыла Эліза Ажэшка.

г. жыла выдатная польская дэмакратычная пісьменніца Эліза Ажэшка» многае можа нагадаць і аб доме і аб пісьменніцы.

...1863 год на Гродзеншчыне. Па лясах грымяць бойкі паміж царскімі войскамі і паўстанцамі, якія змагаюцца за вызваленне роднага краю. Не стаіць у баку ад гэтай барацьбы і Эліза Ажэшка. З вёскі Людвінава, дзе яна пражывала ў той час, пісьменніца актыўна дапамагае паўстанцам — збірае і перадае ім вопратку, бялізну, харчы, нягледзячы на небяспеку, выконвае даручэнні «Чырвонага жонду». Але паўстанне жорстка падаўлена, край заліты крывёю, пакрыты шыбеніцамі. Муж Элізы Ажэшкі — Пётр Ажэшка — за ўдзел у паўстанні сасланы ў Сібір, маёнтак Людвінава канфіскаваны. Пісьменніца вымушана пераехаць у Мілкаўшчыну, да свайго бацькі, а праз некалькі гадоў яна пасяляецца ў Гродне, у вядомым нам ужо доме.

Тут пачынаецца найбольш плённы перыяд яе літаратурнай дзейнасці. Адзін за другім з-пад пяра Элізы Ажэшкі паяўляюцца апавяданні, аповесці, раманы, у якіх падвяргаецца няшчаднай крытыцы тагачаснае буржуазна-шляхецкае грамадства. Пісьменніца выступае за роўнапраўе жанчын, за роўнасць усіх нацый.

З Гродна Эліза Ажэшка часта выязджала па тых ці іншых справах у навакольныя вёскі. Там яна бачыла беспрасветную галечу абяздоленага беларускага сялянства, што жыло ў палоне цемры і забабонаў. Усё тое, што бачыла пісьменніца, не магло не выклікаць пратэсту ў яе душы супроць сацыяльнай несправядлівасці, супроць самавольства царскіх улад, памешчыкаў і папоў. Гэты пратэст найбольш ярка выражаны Элізай Ажэшка ў такіх апавяданнях і аповесцях, як «Тадэуш», «Нізіны», «Дзюрдзёве», «Хам», дзе з вялікай сілай і яскравасцю паказан гаротны лёс паднявольнага беларускага селяніна.

Сэрца баліць пры ўспамінах аб пакутах, якія нявечаць бедных братоў, — пісала пісьменніца ў сваіх «Абразках з галодных гадоў», — і побач з гэтымі змрочнымі малюнкамі галечы і нядолі ўстаюць ва ўяўленні асветленыя постаці шчаслівых». Пад шчаслівымі Эліза Ажэшка разумела шляхту і магнатаў.

У Гродне завязалася моцнае, шчырае сяброўства паміж Элізай Ажэшка і выдатным беларускім рэвалюцыйна - дэмакратычным паэтам Францішкам Багушэвічам, які два разы — у 1887 і 1893 гадах наведваў пісьменніцу. У 1891 годзе Францішак Багушэвіч прыняў удзел у падрыхтоўцы да юбілею дваццаціпяцігадовай літаратурнай дзейнасці Элізы Ажэшка і прысвяціў ёй глыбока прачулы верш «Яснавяльможнай пані Арэшчысе», дзе пісаў:

А ты, пані, смела
Заглянула ў хату.
Усё зразумела
І нашаму брату
Працягнула руку,
І сэрцам балела,
Глядзеўшы на муку,
І пяром умела
Выліць смутак гэты...

Прайшло паўстагоддзя з таго часу, як Элізы Ажэшкі не стала. Пад засенню старых клёнаў спачываюць астанкі пісьменніцы на гродзенскіх могілках. Але тое, што яна пакінула ў спадчыну нашчадкам, жыве і па сённяшні дзень. Творы яе перакладзены на мовы многіх народаў, выдаюцца, як ў Польшчы, так і ў іншых краінах.

У пачатку мінулага года гасцінна адчыніліся дзверы дома, у якім жыла Эліза Ажэшка. Тут адкрыта чытальня імя пісьменніцы.

Прасторны, утульны пакой увечары запаўняюць студэнты, вучні старэйшых класаў, рабочыя і служачыя. Да іх паслуг у чытальні шмат кніг на польскай мове, польскія і беларускія газеты і часопісы. Зараз чытальняй паслугоўваюцца каля двухсот чытачоў. Тут афармлены стэнды аб жыцці і творчасці Элізы Ажэшкі, вітрына з творамі пісьменніцы.

15 мая гэтага года спаўняецца 50 гадоў з дня смерці выдатнай пісьменніцы - дэмакраткі. Супрацоўнікамі чытальні да гэтай даты падрыхтаван альбом, у якім змешчаны матэрыялы і здымкі аб жыццёвым і творчым шляху Элізы Ажэшкі, а таксама аб іншых выдатных людзях Гродзеншчыны — Кастусю Каліноўскім, Цётцы (Алаізе Пашкевічанцы), Адаме Міцкевічу, Максіме Багдановічу, акадэміку Я. Ф. Карскім, Валерыі Ўрублеўскім і іншых.

Як вядома, Эліза Ажэшка была добра знаёма з беларускай паэтэсай Цёткай, з якой сустракалася ў 1905 годзе, вельмі паважала яе і давала высокую ацэнку творчасці. Мастакі Гродна рыхтуюць для чытальні карціну — вялікае палатно на тэму сустрэчы дзвюх выдатных пісьменніц.

г. Гродна — А. СТАХНОЎСКІ

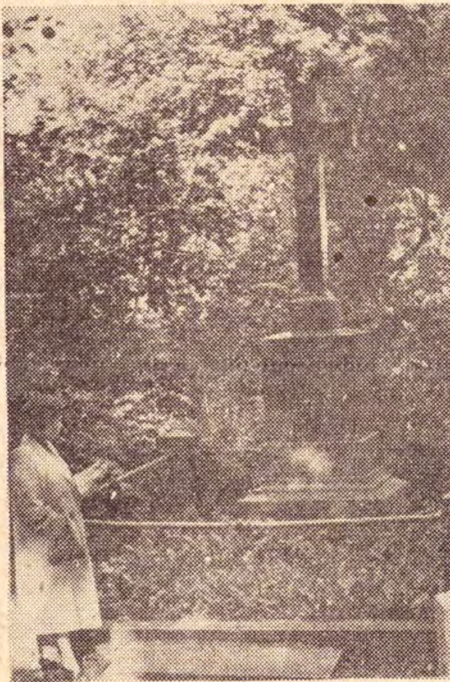

Магіла Элізы Ажэшка ў Гродне.

Юзэф Ярашэвіч — вядомы польскі вучоны, магістр права, прафесар Віленскага універсітэта па кафедры літоўска - польскага права, дыпламатыі і статыстыкі, выдатны гісторык Падляшша, Літвы, Беларусі і Украіны.

Нарадзіўся ён у 1793 годзе ў сям'і бельскага мяшчаніна Бэнэдыкта, які апрача свайго дома каля пакармеліцкага касцёла меў яшчэ некалькі гектараў зямлі, на якой сам ён гаспадарыў. Ужо ў Бельску-Падляшскім Ярашэвіч пачаў цікавіцца гісторыяй свайго роднага горада і навакольных мясцовасцей.

Юзэф Ярашэвіч пачатковую і сярэднюю адукацыю атрымаў на Падляшшы. Тут ён прыглядваўся да звычаяў мясцовага насельніцтва, прыслухоўваўся

Слаўныя людзі Падляшша

ЮЗЭФ ЯРАШЭВІЧ 1)

ЖЫЦЦЕ і ДЗЕЙНАСЦЬ

да яго мовы, вуснай народнай творчасці, сачыў уважліва за яго этнаграфіяй. Потым у мэтах прадаўжэння сваёй адукацыі, ён паступіў у Віленскі універсітэт, які закончыў у 1815 годзе, атрымаўшы навуковую ступень магістра права. Універсітэцкае асяроддзе вельмі спрыяла развіццю ўсебаковай гуманітарнай зацікаўленасці. Ён аднак вырашыў працаваць у галіне мясцовага права, мясцовай гісторыі і этнаграфіі.

Пасля заканчэння Віленскага універсітэта Юзэфу Ярашэвічу запрапанавалі працу ў Кржэменецкім ліцэі ў якасці выкладчыка рымскага і польска-літоўскага права. Там, у час сваёй працы, ён ажаніўся з Лісецкай, якая была роднай сястрой жонкі вядомага польскага літаратуразнаўцы Міхала Вішнеўскага, аўтара «Historii literatury polskiej».

Юзэф Ярашэвіч стала працаваў над сабой, паглыбляў свае веды, збіраў архіўныя матэрыялы ў царквах, манастырах і касцёлах. У 1826 годзе ён друкуе ў «Dzienniku Warszawskim» (1826, т. VI) цікавы артыкул пад загалоўкам «O wpływie religii chrześcijańskiej na cywilizację Słowian». На гэтую яго працу, на яе арыгінальнасць, на самастойны характар думак звярнула ўвагу кіраўніцтва Віленскага універсітэта і тады запрасіла Ярашэвіча да працы на юрыдычным факультэце ў якасці выкладчыка мясцовага грамадзянскага права.

У 1827 годзе яму прысвоілі званне надзвычайнага прафесара, а ў 1828 годзе ён атрымаў званне звычайнага прафесара. 30 чэрвеня 1828 г. на пасяджэнні навуковай рады універсітэта Ярашэвіча назначылі на кафедру дыпламатыі і статыстыкі Расіі. На кафедры дыпламатыі і статыстыкі Расіі працаваў ён у якасці выкладчыка да часу закрыцця Віленскага універсітэта, гэта значыць, па 1831 — 32 навучальны год. Потым, некаторы час быў ён членам Дачаснага Віленскага Школьнага Камітэта. Пасля ліквідацыі гэтага Камітэта ён атрымаў пенсію (эмерытуру) як былы навуковы супрацоўнік Віленскага універсітэта і яшчэ малады тады прафесар выехаў на сталае месца жыхарства ў Бельск - Падляшскі.

(Працяг на стар. 4)

гачову аб новым месцазнаходжанні асінага гнязда.

— Даўно бачыліся з Кальчугіным? — пацікавіўся я.

— Даўнавата. Будзе з нядзелю. Паслязаўтра ён прыдзе сюды.

— Як — сюды?

— Вельмі проста. Ён быў ужо некалькі раз тут. Яго адпускаюць у лес па паляўнічых справах.

— А не высачаць?

— Пакуль нічога. Ён хітра робіць. Фурманку пакіне кіламетраў за пяць, а сюды пешкі, праз балота.

«Усё добра, што добра канчаецца», падумаў я: вырашыў забараніць Кальчугіну прыходзіць у лагер. Падобныя візіты рана ці позна могуць выклікаць цяжкія вынікі.

На другі дзень я два разы ўставаў і рабіў невялікія прагулкі. Яшчэ праз дзень, як толькі з'явіўся Крываручанка, я папрасіў паказаць мне лагер.

Аказваецца, месца стаянкі групы, інакш КП, падабраў Фама Філімоныч, які вельмі добра ведаў гэтыя лясы. Сярод балот стаяў невялікі астравок. Паўночны бок яго быў спадзісты, а паўднёвы канчаўся дзесяцімятровым абрывам. Абрывісты бераг быў пераплецены карэннямі дрэў, і тут сябры вырылі кватэру.

— Ну, як, Кандрат Піліпавіч? — спытаў Сымон, калі мы агледзелі зямлянку.

— Здарава! Вельмі здарава! А паблізу ніхто не з'яўляецца? — спытаў я.

— Кіламетраў пяць адсюль ёсць рыбнае возера. Там Бярозкін адной... бачыў сялян з сецямі. А

цяпер, пасля дажджоў, ніхто не паказваўся.

Сымон уводзіў мяне ва ўсе дэталі жыцця і працы групы. Хлопцы не толькі назіралі за асіным гняздом, але і вялі вялікую разведвальную работу.

— А далёка партызаны?

— Кіламетраў трыццаць.

Раптам з абрыва данёсся гоман. Мы вышлі з зямлянкі. Гэта з'явіўся Фама Філімоныч. Стары, убачыўшы мяне, кінуўся насустрач і доўга цiскаў прыгаворваючы:

— Дачакаўся, даражэнькі! Думаў, не пабачымся... які ж ты змарнелы!

І ён пацягнуў мяне наверх. Тут была цэлая група. Для Фамы Філімоныча я прывёз дзве навіны, адну — аб узнагародзе медалем, другую — аб тым, што яго сыны жывыя і працуюць на адным з свердлоўскіх заводаў. І стары і Таня былі вельмі рады. Крываручанку і Ветрава таксама павіншаваў з узнагародамі.

Неўзабаве Фама Філімоныч арганізаваў касцёр, каб прагнаць машкару, якая насілася цэлымі хмарамі. І мы гутарылі далей. Я пацікавіўся, як у лес трапіла Таня, і мне расказалі.

Калі стала вядома, што даследчая станцыя мяняе сваё месца і Губарт бярэ з сабою Фаму Філімоныча, узнікла пытанне, што рабіць з Таняй. На станцыю браць нязручна, у горадзе пакінуць адну — небяспечна. Стары прыйшоў да Губарта і заявіў, што хоча накіраваць сваю дачку ў Германію. «Калі мне ў свой час не давялося пажыць у Германіі, — сказаў Фама Філімоныч, — няхай хоць дачка па жыве. Спярша папрацуе, а потым, глядзіш і адукацыю сапраўдную атрымае». Губарт станоўча ад-

нёсся да просьбы старога і пацікавіўся, што хоча Фама Філімоныч ад яго. «Паперку такую дайце, — вытлумачыў стары, — каб яна па-людску даехаць магла, не ў агульным эшалоне, а ў пасажырскім вагоне. Дачка ўсё-такі ў мяне адна, ды і сам я вераю і праўдаю служу». У гэты ж дзень Губарт уручыў старому дакументы на індывідуальны праезд у горад Франкфурт-на-Майне Кальчугінай Таццяне.

— Вось Таня і паехала, — сказаў Лагачоў.

— Да вакзала на фурманцы, — дадаў Фама Філімоныч.

— А потым, — умяшаўся ў гутарку Крываручанка, — з вакзала пайшла ў рабочы пасёлак, а я там ужо з санямі яе чакаў.

— А Губарт не дапытваецца цяпер аб лёсе Тані? — спытаў я.

— Нейк пацікавіўся, што піша дачка, а я яму адказаў, што маўчыць, відавочна забыла, дрэнь старога. Губарт нават супакоіў мяне: «Не сумуй, знойдзецца. У Германіі ўсе людзі на ўліку». А я думаю: «Хітры ты, чарцяка, слоў няма, а вось мы хітрэйшыя, абдурылі цябе!» Потым навучылі мяне і я спытаў Губарта: «Што рабіць, пане капітан? Згінула дачка. Ці часам не здарылася чаго?» Але Губарт зноў супакоіў мяне: маўляў, нічога не здарыцца, напіша, чакай.

Я ўважліва паглядзеў на Таню. Сымон выявіў ужо мне таямніцу: ён і Таня — жаніх і нявеста.

— Ну, а як у цябе справы, дзядок? — спытаў я Фаму Філімоныча.

— Ды нічога, нармальныя справы, — адказаў Філімоныч.

(Працяг на стар. 4)

ДНІ АСВЕТЫ

У сувязі з Днямі асветы, кніжкі і друку Ваяводская бібліятэка ў Беластоку і Галоўнае праўленне Беларускага грамадска - культурнага таварыства за добрую прапаганду беларускай літаратуры прызначылі каштоўныя кніжныя ўзнагароды наступным вясковым бібліятэкарам: Любе Швед з Новаберазова, Любе Мінько з Трасцянкі, Зіне Пятручук з Кляшчэль, Веры Марчук з Старога Ляўкова, Марысі Мішчук з Арэшкава, Уладзіславу Хомчыку з Бабік, Казіміру Малышэўскаму з Шудзялова, Людміле Казберук з Юшкавага Груда, Ніне Майсак з Залук, Лідзі Цімашук з Фальваркаў Тыльвіцкіх, Еўфрасіні Вышкоўскай з Аўгустова, Лідзі Гаўрылюк з Плёсак, Надзі Гапуновіч з Галадоў, Анастазіі Дабрынеўскай з Пілік і Зіне Якімовіч з Орлі.

В. Ш.

З жыцця беларусаў у Аргенціне

Беларускія ачагі

У Аргенціне жыве больш трыццаці тысяч беларусаў. Усе яны гадоў 25—40 назад выехалі з Заходняй Беларусі, ратуючыся ад беспрацоўя і галечы ў панскай Польшчы. Там у іх нарадзіліся і выраслі дзеці, унукі... Тым не менш ніхто з іх не забывае, што дзесьці далёка ёсць самая родная зямля — зямля іх продкаў.

Акрамя беларусаў жыве ў Аргенціне вельмі многа украінцаў з Заходняй Украіны. Каб захаваць свае традыцыі, звычаі, каб адчуваць плячо адзінакроўных братоў, беларусы і украінцы аб'ядналіся ў адну славянскую арганізацыю. Стварылі камітэты ўзаемадапамогі пад назвай «Беларускі ачаг». Гэтыя ачагі ёсць ва ўсіх буйнейшых гарадах Аргенціны. Члены ачагоў маюць права на ільготнае лячэнне, ільготныя крэдыты, на грашовыя субсідыі і г. д.

На сродкі ачагоў выдаюцца газеты, часопісы, арганізуюцца клубы, у якіх праводзіцца шырокая культурна - масавая работа, развіваецца мастацкая самадзейнасць.

За апошні час да беларусаў, украінцаў і рускіх далучыліся і літоўскія эмігранты, каб з большай сілай супрацьстаяць чорным сілам аргенцінскай рэакцыі, якая пасля вайны зрабілася асабліва жорсткай. У гады вайны славянская арганізацыя ў Аргенціне праводзіла масавыя зборы сродкаў для савецкіх раёнаў, якія папярпелі ад фашысцкай акупацыі. Нават была фарміравана цэлая дывізія на дапамогу Савецкай Арміі, але аргенцінскія ўлады яе нікуды не пусцілі.

Усё гэта насцярожыла аргенцінскую рэакцыю, і яна пачала сваё наступленне. Пры дыктатуры Перона рэакцыянеры разграмілі славянскія арганізацыі ў Аргенціне. Больш за 150 чалавек актыву было кінута ў турмы, забароненых былі многія выданні...

Сённяшні прэзідэнт Франдзізі не палепшыў становішча. Некаторыя газеты і часопісы яшчэ выходзяць, але афіцыйнае распараджэнне іх забаронена, меш свае друкарні славянскі камітэт таксама не мае права.

Але нашыя землякі моцна трымаюцца адзін другога і не даюць руйнаваць «Беларускія ачагі».

Як Сымон трапіў на панскі баль

(Народнае апавяданне з часоў прыгону)

Было гэтае здарэнне даўно, даўно, яшчэ тады, калі сяляне хадзілі ў двор на прыгон.

Вось аднаго разу ў двары адбываўся вялікі баль. На гэты баль з'ехаліся ўсе навакольныя паны.

З другога боку, ад чорнага хода, былі хаты для дворскай службы; там жа была і дрывотня. Тут прыгоннікі цэлы дзень пілавалі, шчапалі і складвалі дровы.

Калі госці селі вячэраць за багата застаўленыя рознымі заморскімі напіткамі і смачнай ежай сталы, тады дрывасекі асцярожна наблізіліся да палаца і, хоць здалёк, глядзелі завіснымі вачыма на ўсё тое, што стаяла на сталах, ды слінку глыталі.

Антон, які блізка стаяў ля Сымона, штурхнуў яго локцем і сказаў шэптам:

— Вось, браток, жывуць паны дык жывуць! І ўсё гэта за нашую працу, з нашага поту і мазалёў!..

Апанас цяжка ўздыхнуў і нічога не адказаў. А Антон глядзеў у палац і далей вёў гутарку:

— Гляньце, братцы, вунь стаіць зялёненькая ў прысадзістай пляшцы. А побач чырвоненькая... Хлабыснуў бы, здаецца, чарачку — дзве,

(Працяг на стар. 5)

Над ракой Вераб'ёўкай

З прыходам вясны надыйшоў сезон меліярацыйных работ.

Раённае кіраўніцтва воднамеліярацыйных работ у Беластоку пачало рэгуляцыю ракі Вераб'ёўкі. Сёлета гэтая забалочаная рачулка будзе рэгулявацца ў ваколіцах вёсак Зубкі-Вераб'і на працягу 7 км. Да рэгуляванай рэчкі правядуцца меліярацыйныя равы. Спрадвеку дрыгвястыя абшары балот будуць асушаны і загаспадараваны. Тут будзе расці дабраякаснае сена, якое дасць магчымасць сялянам навакольных вёсак значна пашырыць жывёлагадоўлю.

На здымку: падрыхтоўка вітак фашыны да рэгуляцыі рэчкі.

Тэкст і фота — вб.

(Урывак з дарожных уражанняў Кастуся Губарэвіча, якія пад загалоўкам «Паўсвета пад крыламі» надрукавала «Полымя» у другім нумары г. г.)

ГАЙНАЎКА

(Працяг са стар. 1)

Дзякуючы іх намаганням, была арганізавана ў Гайнаўцы дзяржаўная школа, і першым настаўнікам быў Ціхан Антосюк, які цяпер мае 73 гады і другі год як пайшоў на пенсію. Недалёка ад Гайнаўкі, у пушчы, знаходзіцца крынічка з капліччкай пад назвай «Крынічка», да якой на сёмуху сходзіцца вельмі многа людзей з усяе аколіцы. Ёсць легенда, што калісь вада крынічкі мела лекарскія ўласцівасці і дапамагала ад розных хвароб. Але прыехала багатая пані, у якой аслеп сабачка, яе пястунак. Пані вымыла сабачку ў вадзе крынічкі і ён стаў відучым, але пані сама аслепла, і вада крынічкі страціла свае лекарскія ўласцівасці. Маленькі пасёлак Гайнаўка была да першай сусветнай вайны. Калі набліжаўся фронт у 1915 годзе, людзі ўцякалі ў глыб Расіі, а Гайнаўку займаюць немцы. Гайнаўку як чыгуначны пункт эксплуатацыі пушчы. З гэтай мэтай да Гайнаўкі сагналі 12000 ваеннапалонных розных нацыянальнасцей. Пачалі будаваць хімічную фабрыку, лесапілку і ўкладаць сець лясных чыгунак па Белавежскай пушчы, і пачалася рубка лесу і яго вываза на лесапілку і хімічную фабрыку. Немецкімі захопнікамі было вырублена 18 000 га найлепшага лесу — 5 мільёнаў кубаметраў. Большасць ваеннапалонных рублі, цягала і падвазіла лес, а рэшта працавала ў лесапілцы і на хімічнай фабрыцы. Разбудавана была смалакурня. Па чыгунцы дрэва і вырабы з яго вывозілі ў Нямеччыну. Калі выбухла рэвалюцыя ў Германіі і пачаўся выезд нямецкіх войск з Польшчы, немцы здалі прамысловыя аб'екты ў Гайнаўцы прадсказму камітэту. Камітэт заплаціў немцам 18 000 марак, каб яны не спалілі гэтых аб'ектаў. Пасля першай сусветнай вайны драўляная прамысловасць перайшла ў рукі спекулянтаў англійскай фірмы «Цэнтурыя». Гэта фірма за некалькі год зрабіла вялікую шкоду пушчы. Магчымасць заробку, як магніт, прыцягвае да Гайнаўкі беззямельных з вёсак і гарадоў. Развіццё прамысловасці і разбудова Гайнаўкі выклікаюць развіццё рамёсля і гандлю. Гэта з'явілася прычынай пасялення ў Гайнаўцы каля 3000 яўрэяў. Ітак, Гайнаўка з маленькага сялянскага пасёлка стала ў 1928—30 гадах прамысловым горадам. Прымітыўнае абсталяванне лесапілкі, хімічнай фабрыкі і смалакурні былі накіраваны на тое, каб найбольш выціснуць ад рабочых і атрымаць большы даход заводчыкам. Сярод прыгнечаных рабочых расце класавая і палітычная свядомасць, узнікаюць прафсаюзы і ў 1924 годзе ячэйка Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі (КПЗБ). Нягледзячы на усялякія праследаванні, паліцыі не ўдалося перамагчы камуністычнага руху. Пасля арыштаў адных, іх месца занялі другія. Горад атрымаў назву Чырвоная Гайнаўка. У 1925 годзе ў Гайнаўцы і яе аколіцах развівецца Беларуская сялянскаработніцкая Грамада, якая дасягае свайго росквіту ў 1926 годзе, налічваючы больш 2000 членаў на тэрыторыі цяперашняга Гайнаўскага павета. Газеты «Грамады» як «Маланка», «Беларуская Ніва», «Беларуская Справа», «Наша Справа», «Наш Голас», «Наша Доля» і іншыя мелі вялікую папулярнасць сярод рабочых і сялян. Побач з «Грамадой» на Гайнаўшчыне мела вялікі ўплыў Незалежная партыя Хлопска. Гайнаўскія рабочыя пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі змагаліся за свае эканамічныя і палітычныя правы, арганізоўвалі забастоўкі. Ад 1927 па 1939 год у Гайнаўцы і яе аколіцах адбылося 14 забастовак. У 9 забастоўках рабочыя атрымалі перамогу, дзякуючы добрай згуртаванасці і дапамозе сялян з вёсак. Сяляне пад кіраўніцтвам КПЗБ і КЗМ збіралі

ЖЫЦЦЁ і ДЗЕЙНАСЦЬ

(Працяг са стар. 3).

Апынуўшыся ў сваім родным горадзе, ён пачаў рэгулярна працаваць над гісторыяй Падляшша, Літвы і Беларусі. Свае доследы, навуковыя працы і артыкулы, палемікі і карэспандэнцыі друкаваў ён у наступных часопісах, газетах і журналах:

„Znicz", „Atheneum", „Biruta", „Biblioteka Warszawska", „Przyjaciel Ludu", „Kwartalnik Naukowy", „Gazeta Warszawska", „Przyjaciel Domowy",

«Гродненские губернские ведомости» і іншых. Апрача таго, ён, будучы членам Віленскай археалагічнай камісіі, друкаваў час-ад-часу свае артыкулы ў такіх неперыядычных выданнях, як „Roczniki Komisji Archeologicznej", „Pismo zbiorowe Wileńskie", „Ondyna Druskienickich źródeł" itd.

Юзэф Ярашэвіч памёр першага лютага 1860 года. Вось, як аб гэтым піса карэспандэнт варшаўскага дзённіка „Gazeta Codzienna" (Nr 214): „Umarł on w tymże samym domku własnym, po ojcowskim, w Bielsku - Podlaskim, w którym się urodził przed 66 laty z ojca obywatela tego miasta. Ten drewniany, schludny domek odróżnia się od innych; położony na rogu placu b. Kościoła po Karmelickiego i głównej drogi, czyli ulicy od strony wjazdu białostockiego, ma przy sobie wznoszące się cztery drzewa — kasztany. W tym domku mieszkał Jaroszewicz stale przez ostatnie 25 lat, to jest prawie od czasu, jak został emerytem b. Uniwersytetu Wileńskiego, w którym był profesorem prawa krajowego...

...Zwłoki Jaroszewicza pochowane są na cmentarzu parafialnym w Bielsku, gdzie widzimy trzy tuż przy sobie mogiły, z tych jedna świeża, wyłożona darniną, z wierzchu krzyż z zieleni, pokrywa zwłoki Jaroszewicza; dwie sąsiednie są to mogiły zgasłych dawniej 19-letniego syna i 16-letniej córki tego autora

ВАСІЛЬ БЕЛАКАЗОВІЧ

(Працяг са стар. 3)

—Як гэта нармальныя? Часу столькі прайшло, напэўна навін назбіралася шмат...

— Так, ёсць, — неўпэўнена адказаў стары.

— Расказвай усё па чарзе.

Стары, не спяшаючы, скруціў цыгарку, выцягнуў з кастра галавешку, прыкурыў і пачаў расказваць аб справах дасяедчай станцыі.

Неўзабаве пасля майго ад'езду на станцыі з'явілася новая асоба — маёр Штэйн, памочнік Губарта.

— Гэта такі злыдзень, такі прайдоха, што Губарта за пояс запхне! — характарызаваў яго Філімоныч. — А з Габішам — сябры. Той яго ў лес на ўласнай машыне прывёз.

Праз Пахітуна стары даведаўся, што Штэйн адмоўна глядзіць на прысутнасць Фамы Філімоныча на дасяедчай станцыі. Аднойчы Пахітун чуў, як Штэйн сказаў Губарту: «Дарма вы трымаеце тут гэтую старую дрэнь! У рускіх ёсць паговарка: «Колькі ваўка не кармі, ён усё роўна ў лес глядзіць».

Штэйн завёў на станцыі новыя парадкі. Калі раней яе ахоўваў ноччу адзін вартавы ля ўваходу, то цяпер паставілі яшчэ вартавога і на панадворку. Апрача гэтага, ён атрымаў старых аўчарак.

— Шмат? — спытаў я.

— Тры.

— Злыя?

— Як чэрці. Прызнаюць толькі кухара і салдата, які за імі ходзіць. Але са мною таксама знюхаліся... Які гэта чалавек!

І Фама Філімоныч расказаў эпізод. Штэйн аднойчы ездзіў некуды верхам. Калі вярнуўся, то выявіў у каня намул пад сядлом. Націснуў на яго рукою. Конь устрасянуўся і наступіў на нагу Штэйну. Той вылаяўся, выняў пісталет і выпаліў два разы па чарзе каню ў вуха.

— Ці ж гэта чалавек? Гэта горш звера! — закончыў Фама Філімоныч.

Штэйн загадаў два разы ў нядзелю пасылаць салдат з самай здаровай аўчаркай Спрутам і прачэсваць усю аколіцу.

— Што-небудзь дае гэтая прачоска?

— Нічагуценька. Аднойчы старую бабу затрымалі — грыбы збірала.

У сакавіку на станцыі з'явіўся малады рускі хлопец, па імені Тарас. Прабыў каля месяца, а потым, па загаду Губарта, Шнабаль вывёў Тараса ў лес, прымусіў выкапаць яму і тут жа, днём, расстраляў.

— Страшныя справы творацца, Кандрат! — закончыў Кальчугін. — Ляжыш ноччу ў сваім закутку і думаеш: выведуць вось так у лес і расстраляюць. А ўміраць та не хочацца...

— Прозвішча гэтага хлопца не ведаеш? — спытаў я.

— Не.

— Што рабіў гэты Тарас?

— З Пахітуном усё вазіўся, так як ты тады...

...Гутарка зацягнулася. Я забараніў Філімонычу больш з'яўляцца на КП. Потым я расказаў сябрам аб заданні, пастаўленым перад намі.

Стары пакачаў галавою і пажартаваў:

— Ой, бяда з табою, Кандрат, — памерці спакойна не дасі!

(Працяг будзе)

114 115

харчаванне, грошы і адвозілі да Гайнаўкі. Некалькі забастовак не прынесла перамогі рабочым па прычыне здрады правадыроў ППС і недахопу добрай згуртаванасці рабочых, але гэтыя забастоўкі мелі вялікае значэнне для выпрацоўкі свядомасці сярод рабочых і адчынілі ім вочы на здрадніцкую палітыку правых кіраўнікоў.

Насельніцтва Гайнаўкі хутка павялічвалася. Адчуваўся недахоп жылля і расла кватэрная плата. Гэта вымушае рабочых да будовы ўласных домікаў. У 1935—36 гадах былі пабудаваны ад прадпрыемства лесапілкі будынкі для рабочых, у якіх магла змясціцца частка рабочых. Частка рабочых жыла ў бараках, пабудаваных раней, але гэтага было мала. Будаваліся драўляныя дамы, траціняркі — буды і вельмі мала агнеўпорных мураванак. Найбольшая колькасць насельніцтва ў Гайнаўцы была ў 1940 годзе, дасягаючы 17 000 чал. На працягу 1941—1944 гадоў нямецкія акупанты вымардавалі каля 3000 яўрэяў, больш ста палякаў і беларусаў. Многа загінула ў нямецкіх лагерах. Калі ўлічыць, што перад прыходам немцаў і за час акупацыі з Гайнаўкі многа людзей выехала на вёскі і ў іншыя гарады, то стане зразумела, на колькі зменшылася колькасць жыхароў Гайнаўкі. Пасля вызвалення Гайнаўка налічвала менш 10 000 чал., з якіх многа выехала на захад і ўсход. Цяпер Гайнаўка мае 12 500 жыхароў, і ад 1954 года становіцца павятовым горадам. Пасля вызвалення пабудаваны двухпавярховы ліцэй, дзіцячыя яслі, бальніца з хуткай дапамогай, дом культуры «Гурнік», механічная пякарня, 4 дамы для тэхнічнай школы і іншыя. Будуецца малочная з новым абсталяваннем, ветэрынарны пункт, а ў наступным годзе пачнуць будаваць «Дом настаўніка», пошту і будынак для прэзідыума павятовай рады нарадовай. Указ прэзідыума ПРН у Гайнаўцы забараняе будаваць драўляныя будынкі. З разбудовай Гайнаўкі павялічваецца колькасць пачатковых школ. У 1924 годзе ўзнікла тэхнічная школа спачатку са сталярскім аддзелам, а потым слясарскім і такарскім, бо для гайнаўскай прамысловасці былі патрэбны рэзервы кваліфікаванай рабочай сілы. Санацыйны ўрад не быў зацікаўлены даваць асвету дзецям рабочых і сялян, і сярэдніх школ у Гайнаўцы да 1940 года не было. У 1940 годзе ўзнік першы польскі агульнаадукацыйны ліцэй. Пры ім існавалі настаўніцкія курсы. Беларускі агульняк узнік з пачатковай школы ў 1949 годзе. Колькасць вучняў сярэдніх школ, разам з тэхнічнай, прыблізна 700, у 5 пачатковых школах працуе 54 настаўнікі, у беларускім ліцэі разам з пачатковай школай — 18 і ў польскім — 12, усяго 84 настаўнікі.

Прыватнае рамясло і прамысловасць выглядаюць так: рамесніцкіх прадпрыемстваў 63, прамысловых 6.

У Гайнаўцы ёсць кінатэатр «Вольнасць», дом культуры «Гурнік», дзе адбываюцца розныя выступленні артыстаў і 6 святліц пры прадпрыемствах, футбольнае поле і ў гэтым годзе будзе закончаны плавацельны басейн. У Гайнаўцы арганізаваны аддзел Беларускага і Рускага ГКТ. Сакратарыяты гэтых адзелаў знаходзяцца ў доме моладзі, па вуліцы Мар'яна Бучка, у якім знаходзяцца сакратарыяты Саюза сялянскай моладзі, Саюза сацыялістычнай моладзі і гарцэраў.

Зараз у павеце 140 ПОП ПАРП, якія налічваюць каля 2000 членаў. Добра працуе ЗСЛ. У павеце 9 прадукцыйных спулдзельняў. Саюз сацыялістычнай моладзі налічвае 386 членаў, а Саюз сялянскай моладзі 700.

ВАСІЛЬ ДЗУН

Беларусіяна

«НАШЫ СУСЕДЗІ» Ў БЕЛАСТОКУ

Нядаўна на экране кінатэатра «Сырэна» ў Беластоку дэманстраваўся беларускі мастацкі фільм «Нашы суседзі» («Weseli współlokatorzy»). Фільм прыпаў беластачанам да густу і карыстаўся вялікім поспехам. Каб паглядзець гэты фільм, трэба было набыць білеты далёка перад пачаткам сеанса, або на дзень раней.

«Нашы суседзі» — гэта, несумненна, значнае дасягненне ў развіцці беларускага фільма. Фільм пакідае па сабе як найпрыемнейшыя ўражанні і дае дасканалы адпачынак.

АНСАМБЛЬ ПЕСНІ І ТАНЦА БЕЛАРУСКАЙ ВАЕННАЙ АКРУГІ

Нядаўна Польшчу наведаў Ансамбль песні і танца Беларускай ваеннай акругі. Ансамбль выступіў у шэрагам канцэртаў у розных гарадах нашай краіны і здабыў сэрцы гледачоў. Аб варшаўскім канцэрце «Жолнеж вольносці», між іншым, піша: «Вельмі высокі клас паказаў хор (хормайстар Мікалай Хвісюк). Хоць невялікі, налічваючы толькі 30 асоб, гучыць ён надзвычай чыста і вельмі музыкальна, а інтэрпрэтацыя паасобных твораў вызначаецца вялікай культурай»..

«Балет (харэаграф Іван Серыкаў) зачараваў без рэшты»...

Газета адзначае таксама высокія якасці салістаў і выказвае думку, што ансамбль «крыху за мала карыстае з багатага беларускага фальклору».

КАЗУРА Ў БЕЛАРУСКІХ РАДЫЁПЕРАДАЧАХ

Як нас паведаміла Польскае радыё ў Беластоку ў наступным тыдні ў перадачах для беларускай меншасці па беластоцкім радыё выступіць выдатны польскі кампазітар Станіслаў Казура. Кампазітар будзе гаварыць аб сувязях сваёй творчасці з беларускім фальклорам. Першая перадача адбудзецца 18 мая ў 18 гадз., паўтарэнне яе слухайце 21 мая ў 12[10].

НА КРАКАЎСКАЙ ВЫСТАЎЦЫ

(Працяг са стар. 1)

Ва ўступе да беларускага аддзела знаходзіцца вытрымка з размовы Аляксандра Ходзькі з Адамам Міцкевічам: «З усіх славянскіх народаў беларусы захавалі найбольш славянскага».

З экспанатамі выстаўкі падрабязна знаёміць прысутных кусташ этнаграфічнага музея мгр. Марыя Валенская. Беларускае народнае мастацтва прадстаўлена багата і шматбакова.

У беларускім аддзеле знаходзім багатую калекцыю народных керамічных вырабаў. Яны прадстаўлены ў вялікай расцягласці часу, пачынаючы ад IX стагоддзя аж да нашых дзён. Варта адзначыць, што беларускія народныя ганчарныя вырабы захапляюць сваёй прыгажосцю і масава выкупляюцца ў магазінах ЦПЛіА ў Брусэлі.

Аднак не ганчарства з'яўляецца пераважаючай формай народных мастацкіх вырабаў у беларускім аддзеле выстаўкі, а ткацтва.

Паказаныя на выстаўцы клетчатыя беларускія плахты вызначаюцца самабытнымі сіне - чырвонымі і сіне - аранжавымі колернымі спалучэннямі.

Адначасова пачынальнікам тка-колернасцю і прыгожымі мастацкімі спалучэннямі. Знаходзім на выстаўцы і саламяны посуд, маляваныя макаткі і «пісанкі».

Выстаўленыя экспанаты паказваюць багацце і асаблівасці народных мастацкіх вырабаў беларуская насельніцтва, пражываючага ў Польшчы.

Пасля агляду беларускага аддзела прысутныя пераходзяць у залу славацкага народнага мастацтва. **Славакі**, пражываючыя на Спішы, паказалі прыгожыя керамічныя вырабы, народныя ўборы, прадметы хатняга ўжытку.

Побач з залай славацкага народнага мастацтва змяшчаецца аддзел **яўрэйскіх** народных мастацкіх вырабаў, прадстаўленых багатай калекцыяй малюнкаў па шкле, а таксама дэкаратыўнымі вырабамі.

Літоўскае насельніцтва паказала багатую калекцыю мастацкіх тканін і народных убораў.

Багаты цікавымі экспанатамі **украінскі** аддзел. Знаходзім тут украінскія народныя тканіны, багатую калекцыю народных убораў, прадметы абрадавага значэння, старыя іконы і шмат іншых вырабаў. Украінскі аддзел заслужана захапляе сваім

Беларускі аддзел на выстаўцы народных мастацкіх вырабаў у Кракаве.

нінам прысвечана на выстаўцы адна сцяна, прадстаўляючы ў адным шэрагу побач чатыры бела - чорныя плахты. Дзякуючы разнароднасці сплецення, кожная з гэтых, здавалася б, убогіх колерам тканін заіграла іншым тонам, ствараючы пры гэтым цудоўны фон для чырвані народных убораў, якія таксама багата прадстаўлены на выстаўцы. Такім чынам падкрэслены вялікія дэкаратыўныя якасці народных тканін.

Паказаны шматнічальніцавыя тканіны, выканаyыя з ільну і воўны, нават у адным выпадку з ільну, прадзенага на фабрыцы.

Шырока паказана на выстаўцы і беларуская народная вышыўка. Прыгожыя беларускія ручнікі радуюць вока сваёй багаццем і рознабаковасцю.

Рускі аддзел прадстаўлены прадметамі абрадавага характару.

Выстаўка народнага мастацтва, арганізаваная ў Кракаве, багатая і павучальная. На ёй паказаны тыя артыстычныя якасці, якімі надзелены народныя ўмельцы.

Словы прызнання заслугоўваюць і працаўнікі кракаўскага этнаграфічнага музея. Размяшчэнне экспанатаў наглядная і ўмела падкрэслівае важнейшыя рысы культуры паасобных меншасцей, пражываючых у Польшчы. Увогуле, цікава і прыгожа.

Варта было б падумаць аб тым, каб стварыць магчымасці нашаму насельніцтву пазнаёміцца з гэтай цікавай выстаўкай.

(пч)

Як Сымон трапіў на панскі баль

(Працяг са стар. 4)

то адразу ногі ходырам захадзілі б. Так бы адчасаў полечку, ці кадрылю, што вось з гэтых лапцей і следу не засталося б.

А Сымон, доўга не чакаючы, і кажа:

— Вось, калі б я захацеў, то пайшоў бы ў палац і разам з гасцямі напіўся б і наеўся.

Антось і другія дрывасекі, што чулі Сымонаву гутарку, сказалі:

— Хвастун, ты Настун! Ніколі твой лапаць не стане пры гэтым стале. Мы ў заклад пойдзем, што ты і не панюхаеш той яды і ні адна кропелька той гарэлкі не трапіць на твой язык.

Антось разгарачыўся і кажа:

— Стаўлю гарнец гарэлкі ў заклад. Давай руку!

Сымон смела працягнуў руку Антосю. Пасля гэтага закладу Сымон рахманна, праз кухню, падаўся ў палац. У кухні ён сустрэў панскага лакея і кажа:

— Скажы нашаму пану, каб прыйшоў сюды. Маю да яго важную і пільную справу.

— Што ты, ачумеў! Ці якое ліха! Пан заняты гасцьмі, а ён тут, падумаеш, такое быдла, лезе са сваімі «важнымі» справамі.

Нягледзячы на лаянку і пагрозы, Сымон не ўступіў лакею і дамагаўся пана.

Праз хвіліну выйшаў пан, тоўсты, як адкормленая свіння, з галавой, голай, як калена. Убачыўшы Сымона, ён проста аслупянеў ад здзіўлення і злосна глядзеў на яго.

Сымон, комкаючы шапку, пакланіўся пану ў пояс і маўчаў.

— Ну, што скажаш, хлопча, што такое сталася, што ты лезеш у палац і перашкаджаеш мне бавіць гасцей? — злосна пытаў пан. Сымон падняў левую руку, а правай адмерыўшы да локця сказаў:

— Панок, скажы, колькі каштаваў бы такі вось кусок золата і дзе б яго можна прадаць?

У пана адразу твар змяніўся. Вочы заблішчэлі і падбародак затросся.

Узяў ён Сымона за руку і сказаў лагодным голасам:

— Хадзь, мой каханы, да пакою і там всютко аповеш.

Падвёўшы Сымона да гасцінная стала, звярнуўся пан да сваіх гасцей:

— Выбачайце, шаноўныя госці, я мушу ўгасціць патрэбнага чалавека. Наліў пан поўную вялікую чарку зялёнай гарэлкі і падаў стаячаму з канца стала Сымону. Той выпіў, папярхнуўся, і шапкай абцёр вусы і бараду. Тут жа пан на відэлцы падаў Сымону вялікі кусок кураціны і скібу сітнага хлеба. Сымон, перакусіўшы, звярнуўся да пана:

— Панок, дай яшчэ чарачку, вунь гэтай чырвоненькай — і паказаў пальцам на тую разлёпістую сядушку з чырвонай «заморскай гарэлкай». Пан зараз жа наліў поўную чарку і падаў Сымону з той думкай, што як ап'янее хам, то зусім танна прадасць золата, а можа і без грошай, за якуюсь дурніцу аддасць.

У гэтую хвіліну, калі Сымон упраўляўся пры панскім стале, яго сябры сталі на дрывотні і праз вокны ўсё бачылі. Антось, бачачы, што прайграў заклад, не вытрымаў і ў голас злосна прамовіў:

— Бачыце, куды хамула прабраўся, п'е і жарэ, каб яму скрозь пайшло!

Калі пан убачыў, што Сымон падпіў ды павесялеў, узяў яго за руку і павёў у свой пакой.

— Ну, Сымон каханы, а дзе ж ты маеш той кавалак золата? — спытаў пан.

— Панок, — кажа Сымон, абцёршы лоб з поту, які бруднымі струйкамі каціўся на вусы і бараду, — золата я тут не маю... Я і агулам нідзе яго не маю... Серабра вошай, дык у нас, мужыкоў, хапае... Я вось што хачу даведацца: калі б я знайшоў вялікі кусок золата, то колькі б узяў за яго грошай? Пан хіба ўвесь свой маёнтак з усім багаццем аддаў бы за такі кусок золата?

Не давёў Сымон сваёй гутаркі да канца, як панскі твар наліўся крывёю і ён зарычэў на ўсю глотку нечалавечым голасам:

— Узяць яго, хама, бізуноў яму... Ён хацеў накінуцца на Сымона і біць яго, але той упару схамянуўся і выбег з палаца на дрывотню да сваіх хаўруснікаў.

— А, што, ліха вашай матары, бачылі, як пан мяне частаваў. Га!? — прамовіў засопшыся Сымон.

— Бачылі, бачылі... — Пацвердзілі ўсе. Толькі Антось маўчаў, бо прайграў гарнец гарэлкі.

(Гэтае апавяданне запісаў М. Пецюкевіч ад Віншука Шышкі, 57-гадовага жыхара Торуня, якому калісь расказваў ягоны дзед Якуб Шышка, сталы жыхар Беларусі).

Дзе чалавек сам не зможа, туды... тэлебачанне пашле

Падводны тэлевізійны апарат збудаваны такім чынам, што спецыяльная камера замкнута ў вадашчыльнай моцнай абалонцы. Такая камера апускаецца ў марскую глыб. Спецыяльны кабель перадае на экран тэлевізара, усталяванага на па-

Камера апускаецца. Зараз пачнецца тэлеперадача з дна мора.

лубе, вобраз усяго таго, што «бачыць» пад вадой. Глыбіня апускання камеры можа быць розная. Рабіліся пробы, калі камеру апускалі на глыбіню 1000, 2000, а нават 6000 метраў.

У вадзе цяжэй бачыць, чым у паветры, асабліва на вялікай глыбіні. Таму падводную тэлевізійную камеру абяспечваюць радам моцных рэфлектараў. Камера злучана спецыяльным кабелем, пры дапамозе якога можна кіраваць камерай, перамяш-

У штабе на экране назіраецца ход боя.

чаць яе з месца на месца. Зразумела, што, дзякуючы сваёй дасканаласці, падводнае тэлебачанне знайшло шырокае практычнае прымяненне.

Некалькі прыкладаў.

1) 22 стагоддзі таму караван караблёў з вострава Радас вёз віно, прызначанае для грэчаскіх калоній у аколіцах Марсіліі. Караван затануў непадалёку ад мэты. Улетку 1952 года адзін вадалаз паведаміў у Тулоне, што ў такім то месцы ён заўважыў многа асколкаў старых гаршэчных вырабаў. Спецыялісты адразу здагадаліся, што гэта новае археалагічнае адкрыццё. Потым абследвалі месца і выйшла на яў, што гэта даўно затоплены грэчаскі караван. Некаторыя збаны з віном зусім не знішчыліся. Як выдабыць скарб? На дапамогу прыйшло тэлебачанне, якое памагло археолагам дакладна пазнаёміцца з падводнай картай месца затопленага каравана.

2) 10 студзеня 1954 г. разарваўся ў паветры самалёт тыпу «Комэт». Было гэта над Міжземным морам. Чаму? Трэба было даведацца аб прычыне, тым больш, што быў гэта ўжо 4 выпадак такой катастрофы з самалётам гэтага тыпу. На адшуканне рэштак разбітага самалёта вырушыла экспедыцыя больш як з 20-ці караблёў. Знайшлі іх аднак не караблі і вадалазы, а адна з двух тэлевізійных камер, застасаваных на караблях.

Падводнае тэлебачанне акрамя гэтага выкарыстоўваецца пры ліквідацыі пашкоджанняў у часцях караблёў, якія знаходзяцца ў вадзе, даследвае падводны жывёльны і раслінны свет.

Камера «убачыла» грэчаскі скарб на дне мора.

3) Даследуецца будова марскога дна, шукаюцца падводныя залежы нафты. Так выкарыстоўвае тэлебачанне Інстытут Акеаналогіі Акадэміі навук СССР.

4) Тэлебачанне прымянілі і пры выплаўцы металу ў вялікіх печах, дзе патрэбна дакладная абсервацыя працэсу плаўкі металаў.

5) Небяспечнай з'яўляецца праца з радыёактыўнымі субстанцыямі, якія ўзнікаюць у выніку расшчаплення атама. Адбываецца гэта ў спецыяльных каморах. Людзей блізка няма. Яны за тоўстай сцяной, адкуль кіруюць працай пры дапамозе спецыяльных маніпулятараў, за «механічнымі рукамі».

У гэтай галіне дапамога тэлебачання велізарная. Тэлевізійная камера, усталяваная ў каморы, перадае на экраны вобразы працэсаў, якія ў ёй адбываюцца. Тэлебачанне застасавана і ў атамных рэактарах.

6) Тэлебачанне дапамагло наглядаць пробныя выбухі бомб звычайных і атамных. Яно знаходзіць зрэшты, прымяненне ў кожнай вайсковай аперацыі.

ХТО ЯК ЧАСТА РОДЗІЦЬ

Самка слана нараджае адно сланяня праз 4 гады; кіт — адно кіцяня раз у 2 гады; тыгрыца прыносіць патомства (двух—чатырох кацянят) адзін раз у 3 гады; мядзведзіца двух-трох дзіцянят праз год. Дробныя грызуны — мышы, палёўкі — у сярэднім шэсць дзіцянят некалькі разоў у год, прычым раннія прыплоды гэтых жывёл здольныя самі радзіць яшчэ ў тым самым годзе.

ВАРОНА КЛАНЯЕЦЦА АГНЮ

У пачатку XIV стаг. у Лэндане быў велізарны пажар. Згарэла ўся цэнтральная частка горада. Гісторыкі тых часоў лічаць вінаўнікамі пажару... птушак, якія нібы то ў дзюбах перанеслі гарачае вугалле.

Цяжка сказаць, на колькі гэта праўда, але любоў некаторых птушак да агню заўважана ўжо даўно. Вучоныя — арнітолагі па-рознаму тлумачаць яе. Адны лічаць, што птушак прыцягвае магчымасць парыць у цёплых струях паветра. Другія дапускаюць, што дым і цёплыя пары ачышчаюць птушак, забіваючы розных паразітаў на іх целе.

Варона, не толькі любіць пагрэцца ля вогнішча з саломінак, запаленага ў яе клетцы. Яна ледзь заўважыць карабок з запалкамі, як адразу ж кідаецца да яго.

Толькі для закаханых

Было гэта ў лістападзе, добра помню, у панядзелак. У 5 гадзін пасля абеда я вяртаўся дадому. Калі ўвайшоў у «тарпэду», напаткаў адну скромную дзяўчынку. Апранутая была ў карычневае паліто і хустку, завязаную назад. Стаяла паміж радамі сярод сваіх сябровак і аб нечым, відаць сур'ёзным, яны паміж сабой гаварылі. Потым была вясёлая. Падабалася мне так, што я не мог на яе наглядзецца. Адазвацца да яе не мог, бо мы былі незнаёмы. І толькі глядзеў, каб хоць запомніць яе воблік. Прадаўжалася гэта аднак нядоўга, бо на станцыі Арлянка яна развіталася з сяброўкамі і выйшла з вагона. Было цёмна і я не мог убачыць, у які бок пайшла. А я ўсё думаў пра яе. Праз некалькі дзён я ад адной сяброўкі даведаўся, што нібы тая дзяўчына паходзіць з Мора.

Больш я яе не бачыў і не бачу. А так хацелася б! Не знаходжу спосабу, як з ёй пазнаёміцца.

Я прашу цябе, дарагое Сэрцайка, надрукуй мой ліст і перашлі ёй, незнаёмай маёй, гарачыя прывітанні ад незнаёмага калегі — Колькі з Гайнаўкі. Мо' яна, як прачытае гэта, успомніць мяне, бо ў той першы раз я некалькі разоў ціха заспяваў пачатак песенькі «O nieznajoma z siedemnastki».

Хачу таксама запытаць, ці, калі другі раз яе ўбачу, магу падыйсці і прадставіцца, ці якім іншым спосабам шукаць знаёмства?

Колька з Гайнаўкі

У выпадку, калі спаткаеш зноў сваю незнаёмую, можаш смела застасаваць першы спосаб: падыйсці і прадставіцца. Зразумела, мусіш зрабіць гэта культурна, каб дзяўчына не падумала, што хочаш нясмачна з яе зажартаваць.

А цяпер, некалькі слоў да Цябе, незнаёмая! Адазвіся, будзь добрая. Рэдакцыя мае дакладны адрас аўтара ліста і ахвотна будзе пасрэднікам між вамі, тым больш, што і сам аўтар просіць аб гэтым. Пазнаёміцца можна смела — гэта нікому не зашкодзіць. Напішы тады хоць некалькі слоў і свой адрас у рэдакцыю, зразумела, твая воля. Хачу толькі сказаць, што ў нашую дыскрэцыю можаш верыць.

СЭРЦАЙКА

Мода

НА ШЛЮБ

МОДНА І ПРАКТЫЧНА

Практычна? Так! Бо такую сукенку (адпароўшы рукавы) ці такі касцюм можна насіць доўгі час пасля шлюбу. Надаецца на кожную аказію.

Шлюбная сукенка з валюмам з карункі. Букет неабавязкова вялікі. Можа быць звычайны букецік ландышу.

Светлы касцюм добры і пад вянец, і потым. Замест капелюша можа быць непакрытая галава.

Шлюбны ўбор для маладога.

1

2

3

Месяц чэрвень, як штогод, будзе прысвечаны ўсеагульнай барацьбе з пустазеллем (хвастамі). У сувязі з гэтым сельгасаддзел ВРН у Беластоку арганізуе конкурс для школьнай моладзі, а таксама для маладзёжных арганізацый (ЗГП, ЗМС і ЗМВ). Удзельнікі конкурса абавязаны: правесці поліва грамадскіх і дзяржаўных дзялянак зямлі. Напрыклад: знішчыць пустазелле і прывесці ў парадак парк, магільнік, стадыён, дарогу, ці чыгуначны адхон, або дзялянкі дзяржаўнага фонду зямлі. Гэтыя працы выканаць трэба да

КОНКУРС

30 чэрвеня 1960 г. Аб выкананні прац трэба паведаміць сельгасаддзел ВРН у Беластоку, вуліца Міцкевіча 5. Да гэтага служыць спецыяльная анкета, якую можна атрымаць у кожным аддзеле асветы. Тую анкету трэба запоўніць дакладна, а асабліва адзначыць колькі гектараў зямлі было аполена, колькі асоб брала ўдзел у поліве, а колькі асоб ёсць наогул у школе, ці ў арганізацыі; — трэба таксама падаць ці праца была выканана аднаразова, ці моладзь абавязвацца трымаць сталы дагляд выбранай плошчы зямлі. Такую аформленую анкету трэба пасвечыць у прэзідыуме грамадскай рады і найпазней да 10.VII.1960 г. перасладзь у сельгасаддзел ВРН.

Пры выбары дзялянкі зямлі да барацьбы з пустазеллем трэба памятаць, што не будуць браны пад увагу школьныя пляцоўкі, бо кожная школа абавязана трымаць іх у парадку сваімі сродкамі.

Пасля 10.VII.1960 г. спецыяльная камісія правядзе ацэнку выкананых прац і тым кл.ектывам, якія ўложаць найбольш намаганняў у барацьбе з пустазеллем, будуць прызнаны каштоўныя ўзнагароды найбольш у форме спартыўных прыладаў. Падрабязнасці адносна гэтага конкурса можна атрымаць у кожным аддзеле асветы. Настаўнікі павінны ўзяць гэтае пад развагу і дапамагчы сваім школьнікам у гэтай высакароднай справе.

(вуэр)

БОЛЬШ ЗАЦІКАЎЛЕННЯ, НАСТАЎНІКІ!

На колькі важную ролю ў жыцці і штодзённай працы настаўніка адыгрывае знаёмасць з педагагічнай літаратурай, ведае кожны, хто мае непасрэднае дачыненне не толькі з працай педагагічнай, але нават і чыста выхаваўчай. Гэтыя паняцці, зрэшты, неадлучны. Карыстанне педагагічнай літаратуры сярод настаўнікаў не выглядае аднак найлепш. Вядома, што нашыя павятовыя бібліятэкі не могуць забяспечыць дастатковай колькасцю кніжак сваіх чытачоў кожнай прафесіі. Але, каб гэта вырашыць, пры павятовых бібліятэках наладжаны педагагічныя бібліятэкі. У іх можна атрымаць патрэбныя і неабходныя настаўнікам кніжкі па псіхалогіі, дыдактыцы і інш. Заўважаецца аднак слабаватае зацікаўленне сярод настаўнікаў сваёй прафесіянальнай літаратурай. Напрыклад, у павятовай педагагічнай бібліятэцы ў Дуброве, якая арганізавана на пачатку бягучага года (зараз налічвае 980 тамоў), чытае кніжкі толькі 70 настаўнікаў на агульны лік 167 у павеце; павятовай педагагічнай бібліятэкай у Бельску карыстаецца 65 настаўнікаў на агульны лік 420.

А трэба ведаць, што, як кожная галіна навукі, так і педагогіка, папаўняецца ўсё новымі пазіцыямі, якія павінны цікавіць добрага настаўніка. Гэта ў яго інтарэсах.

М. К.

ТЫСЯЧАГОДДЗЕ

ў турыстыцы

ШЛЯХАМ ЯГАЙЛЫ

15 ліпеня гг. у 550 гадавіну перамогі пад Грунвальдам на Палях Грунвальду адбудзецца дэманстрацыя, якая адкрые ўрачыстасці «Мілeніюм».

У ліку дэманстрантаў будзе шмат турыстаў. Галоўнае праўленне PTTK арганізуе масавае мерапрыемства п. з. «Шляхамі войск Ягайлы на грунвальдскія палі». Між іншым, будзе таксама арганізавана эстафета дружбы з загранічнымі гасцямі з Чэхаславакіі, Беларусі, Літвы. Украіны і Румыніі.

Дарагая «НІВА»

Вёска наша малая, толькі 33 дамы. Моладзі таксама не многа: 11 хлопцаў і 5 дзяўчат Але і тыя жывуць паміж сабой у нязгодзе.

Электрычнасці ў нас няма, толькі радыёкропкі, але і яны граюць, калі ім захочацца. Ні да якога гуртка ні саюза наша моладзь не належыць, хаця было б многа ахвотных удзельнічаць у пастаноўцы п'есы, у развучванні песні ці танца. Няма толькі каму пакіраваць гэтым усім, узяць у свае рукі. Не загляне да нас ні адзін інструктар з ССМ ці ЛПЖ, каб дапамагчы моладзі ў яе клопатах і хваляваннях. Прашу напісаць аб гэтым у «Ніве», можа хто-небудзь зацікавіцца гэтым з ССМ ці ЛПЖ.

К. Астапчук
Мякішы

ПРАПАГАНДА БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

Павятовая бібліятэка ў Бельску - Падляшскім прысвячае шмат намаганняў на распаўсюджванне беларускіх кніжак і часопісаў сярод насельніцтва свайго павета. Напрыклад, у сувязі з Днямі асветы, кніжкі і друку 14 бібліятэкараў, якія вядуць бібліятэчныя пункты ў вёсках, дзе жывуць беларусы, абавязалася наладзіць выстаўкі беларускіх кніжак у сваіх бібліятэках і зрабіць лозунгі на беларускай мове, прапагуючыя беларускія кніжкі. Гэтыя бібліятэкары абавязаліся таксама знайсці найменш па два падпісчыкі «Нівы».

Апрача таго, бібліятэка апрацавала праграму вечара, прысвечанага творчасці Кузьмы Чорнага. Гэтая праграма будзе паказана ў шматлікіх вёсках Бельскага павета.

(вр)

РАСТУЦЬ РАДЫ ССМ

Мала ўжо вёсак у Бельскім павеце, у якіх няма маладзёжнай арганізацыі Саюза сялянскай моладзі. Нядаўна ў Снежках і Страблі арганізавалися гурткі ССМ. Цяпер на Бельшчыне налічваецца больш 1500 членаў ССМ. 1500-ая легітымацыя ўручана Веры Павульскай з Шасталаў.

* * *

Усе гурткі ССМ на Бельшчыне ў гонар 1-га Мая актыўна ўключыліся ў азеляненне свайго павета. І так гурток ССМ у Райску пасадзіў 255 дрэўцаў, моладзь з Кальніцы — 110 дрэўцаў, члены ССМ з Краснаўсі — 200 дрэўцаў, а з Мокрага — 120 дрэўцаў. Прыемна выглядаюць цяпер вуліцы ў гэтых вёсках. Дрэўцамі абсаджана таксама шмат дарог.

М. Х.

Новы гуртoк БГКТ і пасадка лесу

28 красавіка ў вёсцы Дубічы - Царкоўныя, Гайнаўскі павет, быў створаны гурток БГКТ. Старшынёй гуртка выбран Пятро Чыквін.

* * *

Жыхары Дубіч - Царкоўных прыступілі да пасадкі лесу на сваіх непрыдатных глебах. Пасаджана ўжо звыш 10 га лесу.

М. П.

У ГОНАР 1-га МАЯ

У рамках першамайскіх абавязацельстваў многа пасаджана пладовых дрэўцаў. Напрыклад, вучні старэйшых класаў пачатковай школы ў Юхноўцу сумесна з працаўнікамі прэзідыума ГРН пасадзілі 180 штук сліў, груш і вішань па дарозе Вулька — Юхновец, дарога з Румейкаў у Юхновец Касцельны абсаджана 70-цю такімі ж дрэўцамі. Дрэўцы былі куплены прэзідыумам грамадскай рады нарадовай у Юхноўцу. Жыхары вёскі Рафалоўка абсадзілі плошчу новай святліцы, а вучні школ у Рафалоўцы і Дабрынёве абсадзілі 1 км дарогі паміж Дабрынёвам і Рафалоўкай.

Дрэўцы розныя — пладовыя і дэкаратыўныя. Тут не купляў іх ПГРН у Рафалоўцы, а ініцыятыўныя вучні старэйшых класаў выступілі з заклікам да сваіх сяброў, каб прынесці, хто можа, са сваіх агародаў па некалькі дрэўцаў. Так і зроблена. А вядома, што ў некаторых вёсках кустарнікаў пладовых дрэўцаў шмат. Азеляненне дарог пладовымі дрэўцамі — гэта новае ў нас. І каб так пры кожнай аказіі як мага больш іх садзіць, не зайздросцілі б мы ў будучыні заходнім краінам, што ў іх [illegible] садавінай.

(мк)

КО, КО, КО...

...Пачуеце вы, уваходзячы ў вёску Міневічы, Беластоцкага павета. Гэта чубатае каралеўства Веры Мароз. Не малое гэта каралеўства, бо налічвае каля 130 пародзістых кур, сярод якіх рэй водзіць «кармазынскі» генерал — певень з закручанымі шпорамі. Догляд курэй — гэта любімая справа Веры Мароз. Нядаўна яна дакупіла яшчэ 50 маленькіх куранят з інкубатара.

Як вядома, свежыя яйкі ў нас заўсёды маюць вялікі попыт. Ну і «кармазынскае» мяска не дрэннае. Таму і даход з гадоўлі курэй, як гаворыць сама Вера, даволі добры.

На здымку: Вера Мароз са сваімі выхаванцамі.

Тэкст і фота: — вб.

Першая школа 1000-годдзя на Сакольшчыне

Дзеці вёскі Навадзелі 1960/61 навучальны год распачнуць у вельмі прыгожай новапабудаванай школе — помніку 1000-годдзя Польскай дзяржавы. У школе ёсць таксама памяшканні для настаўнікаў. Гэта вялікі падарунак для дзяцей і настаўнікаў.

Падарыў яго ВОП (вайсковая ахрона пагранічча). Салдаты і камандзіры ВОП-у актыўна падтрымалі заклік Уладыслава Гамулкі адносна пабудовы 1000 школ на 1000 -годдзе Польскай дзяржавы. Менавіта яны асноўны ўклад унеслі ў пабудову гэтай школы.

М. Х.

Заслужаны аўтарытэт

Уладзімір Чапко з'яўляецца старшынёю прэзідыума ГРН у Крупцах. Жыве сам у Рогаўцы. Жыхары навакольных вёсак ведаюць яго не толькі як добрага, сумленнага чалавека і таленавітага арганізатара. Ведаюць яго таксама як народнага суддзю. Ён з'яўляецца лаўнікам павятовага суда ў Сямяцічах. Людзі часта да яго зварочваюцца са сваімі жыццёвымі бедамі, а ён заўсёды дапаможа, параіць, падскажа да каго звярнуцца ў той ці іншай справе. Давер народа і на становішчы старшыні прэзідыума ГРН і на становішчы народнага суддзі Уладзімір Чапко пачэсна апраўдвае.

М. Х

І ў Бандарах пякуць торт

Гурткі вясковых гаспадынь робяцца ўсё больш папулярнымі ў нашых вёсках. Бо і сапраўды карысная гэта арганізацыя. Уступіўшы ў яе, вясковая жанчына шмат чаму можа навучыцца, аблегчыць сваю цяжкую штодзённую працу.

У апошні час арганізаваны гурток вясковых гаспадынь у Бандарах і Рыбаках, Беластоцкага павета. Уступіла ў яго звыш 20 жанчын.

Адразу пасля арганізацыі бандарскія жанчыны прыступілі да канкрэтнай дзейнасці. Яны арганізавалі курс пячэння. Памагала ім у гэтым усімі тут паважаная інструктар ПЗКіОР — Ліля Врубэль. Між іншым, яна 12 красавіка арганізавала ў вёсцы паказ пячэння торту.

Хата Міколы Міруця ледзь магла змясціць каля 40 бандарскіх і рыбацкіх жанчын, якія прышлі павучыцца гэтай кулінарнай мудрасці. Паказ пячэння вельмі ўдаўся і спатрэбіўся. На Вялікдзень, на застаўленых сталах бандарскіх сялян паявіліся вялікодныя торты, першы раз у гісторыі Бандароў выпечаныя ўласнаручна вясковымі жанчынамі. Елі іх з апетытам. Мне таксама давялося спрабаваць. Смачны!

(вб)

Пажар у Барысаўцы

8 красавіка 1960 года ў вёсцы Барысаўка, Гайнаўскі павет, з невядомай прычыны ўзнік пажар.

Ад клуні Івана Дзмітрука з ветрам пажар перакінуўся на суседнія будынкі. З вялікай цяжкасцю пажар удалося затрымаць. Згарэла 7 клуняў, 6 хлявоў, 12 авечак, 11 парасят, 4 вазы 3000 кг цэменту, 8 кубаметраў бярвенняў на будову хаты, 3 кубаметры дошак, 1000 штук чарапіцы, 1500 кг збожжа і шмат, шмат іншых рэчаў. Тушыць пажар дапамагалі каманды пажарнікаў з Гайнаўкі, Нараўкі, Ласінкі і Нарвы.

Генік Беразавец
Лапухоўка

„NIWA"

Organ ZG BTSK Adres ZG BTSK: Białystok ul Warszawska 11. telefon 54-14

Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego 1\ tel centr 37-41 red naczelny i sekretariat 25-89

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa".

Warunki prenumeraty w Polsce: miesięcznie — 2 40 zł kwartalnie — 7 20 zł półrocznie — 14 40 zł rocznie — 28 80 zł

Wpłaty kierować na PKC Nr 12-6-1312 w Białymstoku dla PUPiK „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma

Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10 15 zł półrocznie — 20 30 zł i rocznie — 40 60 zł. Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto PKO Nr 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa

Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem: CHZ „ARS POLONIA" Warszawa Krakowskie Przedmieście nr 7. Obowiązuje przedpłata na konto N B P Warszawa 1-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16.

Nkł. 5.000 Bltk N 2

АПАВЯДАННЕ СТАРОГА ВЯСКОВАГА ДЗЕЯЧА

Каб вы ведалі, як цяжка прыходзіцца вучонаму чалавеку (гэта значыць мне) ваяваць з цемрай на вёсцы, а што найважнейшае, з маёй Варачкай. Трэба сказаць, што ёй хаця ўжо мінула... гм... таго, ну мінула шэсцьдзесятка, але яна яшчэ вельмі энергічная, і прасты гаршчок ці патэльня ў яе руках значыць больш, чым у ваякі вінтоўка.

Як толькі падчас сур'ёзнай размовы яе рука наближаецца да ручкі патэльні, я адразу аб'яўляю:

— Маеш, Варачка, святую рацыю, пакінь толькі ў спакоі гэтую нявінную рэч.

Аб такіх адносінах паміж намі ведаў толькі адзін сусед. Калі Вары няма ў хаце, сядзем разам і прыпомнім мінулае. Сусед заўсёды згаджаецца са мною:

— Па-мойму, Ігнат, ты добра робіш. Бабе або ўступіць трэба, або схапіць за касу і ўсвядоміць яе наконт супольнага жыцця. Эх, каб я быў на тваім месцы, я б...

Раптам сусед мой, заікнуўшыся, змаўкае, а з-за дзвярэй чуваць моцны грохат. Такое штосьці можа вырабляць толькі яна, Варачка. Аглядаюся хутка па хаце, і ці мне ад гэтага грохату бяльмо на вока найшло, ці што — але не магу ўбачыць суседа. Толькі адчыненае насцеж акно і недаканчаная бутэлька вішнёўкі (ад часу паяўлення на небе другога спутніка, зарокся я піць з сіняй і з чырвонай наклейкай) сведчаць аб нядаўна адбыўшымся. Я ціха выбіраюся следам за суседам на двор і сам даканчваю ў хляве свае ўспаміны аб мінулым, а апусцеўшую бутэльку закопваю, каб Варачка не знайшла.

Намагаюся, як магу асвятліць навукай нашу вёску, і работа мая не ідзе дарма. Мая Варачка памаленьку прызвычайваецца да цывілізацыі і культурных людзей, перш за ўсё да маладога новага настаўніка нашай школы. Спачатку сабраўся я займацца спортам. Не дарма ў санацыйным войску мяне хвалілі за тое, што хутка бегаў з прыказамі начальніка. Толькі аб гэтым не гаварыце нашаму сакратару грамадскай рады, а то, ведаеце, за такую прыхільнасць да санацыйнай улады можна «абарваць» ад яго.

Мозг у Варачкі да таго прасвятлеў, што сама нядаўна ўспомніла мне аб лыжах. Ухапіўся я за гэта, як утапленік за брытву, і ў першую нядзелю пайшлі мы на ўзгорак. Малады настаўнік, прывязваўшы мне і Варачцы па дзве доскі да ног, адышоў на два з паловай крокі, любуючыся сваёй работай.

— Цяпер добра трымайся. Моцна нахіліся і глядзі ўперад. Кіёчкі таксама трымай спераду, а я цябе спіхну ўніз, — гладка сказала Варачка.

«Дзе яна гэтым правілам вывучылася», — падумаў я сабе, пачуўшы моцны штуршок у плечы. Лыжы пачалі ляцець з гары, а разам з імі і я (мабыць таму, што быў да іх прывязаны) з хуткасцю пяцьдзесят, а можа і больш, кіламетраў у гадзіну. Снег вакол мяне заклубіўся, здаецца таму, што нароўна я ехаў. Як убачыў унізе дзяцей, стаў крычаць:

— Уцякаць! Забіраць дзяцей! Я пачынаючы лыжнік!

Тады хтосьці збоку крыкнуў:

— Тармазі, дзядзька! Тармазі!

Хацеў я тармазіць, але не ведаючы, дзе ў лыжах тармазы, ляцеў далей. Цэлае шчасце, што на маёй дарозе стаяў нейкі будынак. Урэзаўся я ў дзверы і апынуўся ў сярэдзіне. Была гэта гаспода III катэгорыі. Праехаўшы праз буфет, спыніўся я, цяжка дыхаючы, каля аднаго са столікаў. Аказалася, што не вельмі цяжка ездзіць на лыжах і на першы раз праехаў пяць кіламетраў з гары да блізкага мястэчка. Спытаецеся, напэўна, што рабіла ў гэты час мая Варачка. Варачка, як ёй прыстала, убачыўшы, што я, не разбіўшы галавы, знікаю з краявіду, адвярнулася да настаўніка і пачала размову. Аб чым гаварылі, не ведаю, галоўнае, што не перашкаджала мне да позняга часу сядзець у гасподзе каля маёй вішнёўкі. Гэта так рэдка здараецца!

ЯЎГЕН БЛІЗНЮК

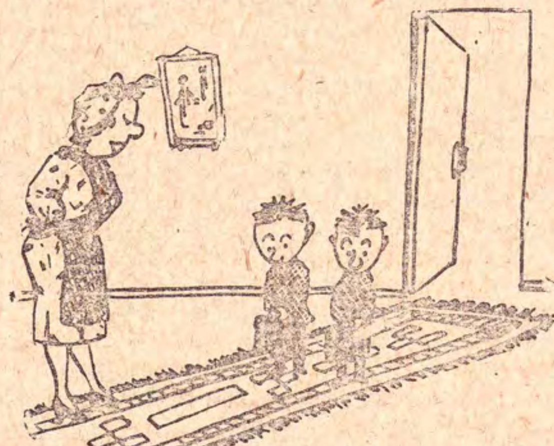

— Каго сёння выклікалі?
—Цябе, мама...

Без слоў.

— Хто гэты пан?
— Фанатык веласпорту.

НАПІЎСЯ, ЯК СВІННЯ

— Напіўся, як свіння! — кажа жонка да п'янага мужа.

Пачуўшы гэта, 3-гадовы сынок перабівае сварку:

— Мама, мама, а ці свіння п'е гарэлку?!

Люба Давідзюк
Рэпіска

ДОБРА АДКАЗАЎ

У шпіталі да хворага падыходзіць доктар і кажа:

— Вы знаходзіцеся ў вельмі цяжкім становішчы, по' каго да вас выклікаць?

— Так, — адказаў хворы.

— Каго? — пытае доктар.

— Другога доктара, — адказаў хворы.

Уладзімір Сцяпанюк
Давідавічы

САМААБСЛУГОЎВАННЕ

ПАЦЕШЫЎ

Ад'язджаў аднойчы чалавек на работу. Жонка яго выйшла праважаць. Прайшоўшы з кіламетр, яна заплакала.

— Не плач, Маня, я хутка прыеду, — пацешыў яе муж.

— А ці ж я таго плачу, — праз слёзы праказала яна, — мне ў ногі холадна.

Алёша Шаховіч
Пасынкі

НА ВУЛІЦЫ

Іван сустрэў на вуліцы свайго прыяцеля Мікалая і кажа:

— Скажы, браток, як мне ахрысціць сына?

— Мо' Аляксандрам? — адказаў прыяцель.

— Аляксандр толькі для дарослых, — не згадзіўся расчапочаны Іван.

Марыя Кузміцкая
Плоцічы

З ДУМКАЙ АБ БУДУЧЫНІ

— Скажыце, ці ў будучыні будуць будаваць круглыя класы? пытаецца вучань у настаўніка.

— Чаму? — здзіўляецца настаўнік.

— Я тады ніколі б не стаў ў кутку, — паясняе вучань

Янка Трафімюк
Бельск

РЭБУС

(Беларуская народная пагаворка)

ПАГОДА

Ну, прычакалі мы вясны. Абсеяліся, а цяпер перажываем. Помніць людзі, як бывала ў нас: зялёныя ўсходы сонца сушыць, у сенакос дождждык трусіць, а ў жніво мокрыя хмаркі над нівай гуляюць. Адным словам, пагода не па раскладу дзейнічае.

Вучоныя наш хлеб жуюць, а дапамагчы пагоднымі дзянькамі, нябось, не збіраюцца. Яны заняты фаўнай на дне марэй-акіянаў, у космас заглядаюць, а ў панадворак гаспадара ніхто не загляне, апрача сэквестратара...

Для добрага ўраджаю — асноўная справа — пагода. Пры дрэнным надвор'і ў самага працавітага гаспадара ад натугі кішка вылезе, а збожжа не уродзіцца. Ад граду нівы пад парасон не схаваеш. Вецер патрапіць злажыць калоссе, як хвароба гаспадара. Таму пагодай трэба так рэгуляваць, як міліцыянер вулічным рухам.

Людзі на вёсках прызвычаіліся трактары купляць, а па-мойму, пара пачаць купляць самалёты. Увіце сабе, дарагія чытачы, летнюю гарачыню: зямля сухая — патрэскалася, расліны вянуць, у калодзежах вада высыхае, а ў нас на сонцы самалёт грэецца. Наш Санька - трактарыст садзіцца ў эраплан, заводзіць матор і ляціць у дарожку дальнюю. На першую спатканую хмару закідае якар і цягне яе на буксіры ў нашу вёску. Хмара ад крыўды пачынае плакаць і слязьмі палеткі нашы абліваe, а Санька тым часам ужо ў стадоле картамі шлёпае — у ачко гуляе і слухае музыку дажджавых крапель.

Або іншы выпадак: настаў сенакос, а дождж да нас спяшае, як людзі на кірмаш.

Санька ўзнімаецца птушкай на самалёце і пачынае расцягваць хмары ва ўсе бакі.

У жніўную пару не прыдзецца людзям салёным потам пад палкім сонцам абліванца. Няхай сонца пячэ, колькі яму хочацца, а мы ў халадочку будзем храпці на ўсю акаліцу.

Ноччу Санька пршыгне самалётам месяц, абернe рагатую скібку так, каб месяц поўнай мысай свяціў, і людзі ў начной прахалодзе будуць працаваць ды прыпяваць: «...и такой на небе месяц, хоть иголки подбирай».

Рэгуляваць надвор'ем павінны мы самі. Як вучоныя возьмуцца за гэта — дык пятрушка атрымаецца. Яны зараз падлічаць, колькі кілаватгадзін свяціў наш месяц, колькі квадратных крапель дажджу ўпала на нашу ніву і раптам... стаіць перад намі зборшчык з шаляскучымі квітанцыямі. З аднаасобнікаў будзе браць поўную цану, а сельгасарцельнікаў дасць скідку з растэрмінаўкай платы.

Невядома толькі, людзенькі, ці захоча Санька лётаць. Трэці дзень ужо ходзіць п'яным. Мармыча, што надвор'е не лятучае: брыдзе, што яму млейка не да гарэлкі, а ад вышыні, а мы, дарэчы, яшчэ самалёта не купілі.

Дзядзька Лявон